

Jaakko Mörsky

Media terveyden ja toimintakyvyn edistäjänä

Median käytön hyödyt lastensuojeluyksikön arjessa

Opinnäytetyö

Kevät 2014

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Seinäjoen Ammattikorkeakoulu

Koulutusohjelma: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Jaakko Mörsky

Työn nimi: Media terveyden ja toimintakyvyn edistäjänä - Median käytön hyödyt lastensuojeluyksikön arjessa

Ohjaaja: Päivi Rinne

Vuosi: 2014

Sivumäärä: 49

Liitteiden lukumäärä: 1

Tämän opinnäytteen tavoitteena oli luoda opas lastensuojelun yksikköön, Fieteri osakeyhtiöön. Sen on tarkoitus edistää median hyödyntämistä arjessa 7-13 – vuotiaiden lasten kanssa tehtävässä kasvatustyössä. Työ on tehty positiivisesta näkökulmasta. Työ on luonteiltaan sekä kehittämistyö että toimintatutkimus. Opasta pyrittiin muodostamaan helppolukuinen, perusasiat sisältävä sekä jokaiselle kasvattajalle sopiva omista mediataidoista riippumatta. Yhteistyöyksikön toiveena oli myös saada yleisellä tasolla tietoa mediasta lasten elämässä. Teoriatietoa kerättiin aikaisempia tutkimuksia, kirjallisuutta, verkkojulkaisuja ja mediaoppaita tutkimalla, sekä haastatteleamalla alan ammattilaisia.

Selvisi, että medialla on paljon potentiaalia tulla hyödylliseksi osaksi kasvatusta, vaikka se yleisesti koetaan uhkana tai haittatekijänä. Mediaa myös hyödynnetään terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä, viihdekäytössä sekä ammatinharjoittamisessa. Selvisi myös, että mediakasvattaminen lastensuojelussa ei ole vielä kovin pitkälle viety osa-alue ja, että ammattikasvattajan kohdalla lait eivät anna selkeitä ohjeita tai rajoja. Opas oli onnistunut ja vastasi tarkoitustaan sekä tilaajan toiveita. Opasta voidaan hyödyntää sekä ammattikasvattajan että lapsen vanhemman toimesta. Opas sisältää ikäkausittain lasten mediankäytön pääpiirteitä ja – ohjeita. Esille nousi erityisesti läsnäolo ja yhdessä tekeminen.

Avainsanat: media, lastensuojelu, opas, älypuhelin, kasvatusta,

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Seinäjoki University of applied sciences

Degree programme: School of Health Care and Social Work

Specialisation:

Author/s: Jaakko Mörsky

Title of thesis: Media supporting health and functionality – The advantages of media in daily parenting in child welfare facility

Supervisor(s): Päivi Rinne

Year: 2014   Number of pages: 49   Number of appendices: 1

The aim of this study was to create a guide to be used in child protection in cooperation with the child welfare unit Fieteri Oy. The guide consists of useful hints and advice to use media as a part of parenting with children from ages 7 to 13. The point of view of the study is positive. The background of this research comes from a few notices in daily life that the author made in his work with children that have been taken into custody. The organization expressed wishes that the study would show basic media characteristics of elementary school aged children. This study was executed through a functional analysis and a development task. Information was gathered from former studies, literature, media guides, internet sources and a few interviews with professionals.

Based on the results of the study, we can say that media has many advantages and benefits concerning parenting. It is used to improve health and welfare, and also for entertainment and professional practice. Also from the results came up that child welfare does not have very advantaged media education and that laws are not easy to interpret in these matters. The guide is easy to read and suits for both professionals and ordinary parents, despite their former knowledge of media. Guide consists of advice and basic information of children's media characteristics carried through different age groups. Most important thing that rose from results was to use media together with the child.

Keywords: media, parenting, child welfare, guide, smartphone

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO	7
2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ.....	9
2.1 Kehittämisen kohteita ja perusteluja.....	9
2.2 Kenelle opas tulee ja mitä oppaan tulee sisältää	10
3 MEDIA, KASVATUS JA MEDIKASVATUS	12
3.1 Keskeinen media ja sen käyttö 7-13 –vuotiailla	12
3.2 Miten mediakasvatetaan lapsia ja nuoria?	14
3.3 Miten media vaikuttaa?	16
3.4 Media osana lapsen arkea yhteistyöyksikössä	17
4 AIKUISEN ROOLI LAPSEN MEDIAN KÄYTÖSSÄ JA LAPSI MEDIAN KÄYTTÄJÄNÄ	20
4.1 7-13 –vuotias lapsi internetin ja muun mediatoistoympäristön käyttäjänä .	20
4.2 Ammattikasvattajan rooli lapsen median käytössä.....	21
4.3 Lapsen pelaaminen.....	24
4.4 Median käyttöön ohjaaminen lastensuojeluyksikössä	25
5 SÄHKÖINEN MEDIA TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA EDISTÄMÄSSÄ	27
5.1 Pelaaminen ja pelit terveyttä lisäämässä	27
5.2 Tekniikka ja media hyvinvoinnin tekijänä ja ihmishenkien pelastajana.....	28
5.3 Sosiaalinen media lapsen hyvinvointia tukemassa	29
5.4 Media hyvinvoinnin edistäjänä lastensuojelussa	30
6 MEDIKASVATUSOPPAAN LAATIMINEN JA KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI	32
7 POHDINTAA.....	38
LÄHTEET	42

LIITTEET.....48

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Pelien ikäraajat	20
Kuvio 2. Pelien symbolit.....	20
Kuva 1. Kuvankaappaus Castle Clash –mobiilipelistä	22
Kuva 2. Toimintatutkimuksen spiraalikuvio	22

1 JOHDANTO

Tekniikka ja media etenevät valtavaa vauhtia tänä päivänä ja jokaisella alalla. Niin myös lastensuojelussa on tärkeää kehittää mediataitojaan. Media vaatii nopean kehityksensä vuoksi aktiivista ja jatkuvaa itsensä kehittämistyötä. Nuoriso hyödyntää viimeisimpiä mediatoistolaitteita arjessaan, kun taas moni vanhempi käyttää niitä vain hoitaakseen välttämättömän osan työtään. Voidaankin puhua jonkinlaisesta sukupolvien välisestä kuilusta, jota kaventamaan ja siltaamaan tämä työ on tarkoitettu.

Itselleni aihe on erittäin mielenkiintoinen, koska olen toiminut lastensuojelutyössä kohta kaksi vuotta opintojeni ohessa. Lasten parissa olen harrastanut, valmentanut sekä tehnyt töitä jo yli 15 vuotta. Media on lisäksi minulle tuttua toimittajavanhempieni kautta, mutta myös oman kiinnostukseni sekä edellisen opinnäytteeni takia. Olen myös omassa arjessani erilaisten mediatoistolaitteiden kanssa tekemisissä keskimääräistä enemmän ja mediakulttuuri kiinnostaa minua.

Tämän kehittämistyön tarkoituksena on luoda median kasvatuksellisia hyötyjä sisältävä opas lastensuojelun erityisyksikössä, Fieterissä, käytettäväksi. Erityisyksikkö eroaa muista lastensuojelulaitoksista henkilökuntamitoituksensa ja –rakenteensa puolesta. (Fieteri, 2014) Kohderyhmä on rajattu esikoulu- ja ala-asteikäisiin. Medialla tarkoitetaan kaikenlaisia viestinnällisiä ärsykeitä, kuten mainoksia, televisiota, internetiä, kirjoja ja vaikkapa tekstiä mukissa. (Vanhempainnetti, 2013) Jatkossa tässä työssä media tarkoittaa viestinnällistä ärsykettä, ellei toisin mainita. Media on erittäin laaja käsite. Tässä työssä lähestyn aihetta enemmän median hyödyntämismahdollisuuksien, kuten hyvinvointia ja terveyttä edistävien vaikutusten, kognitiivisten taitojen oppimisen tai motoriikan kehittämismahdollisuuksien kautta lastensuojelulaitoksen arkeen sovitettuna. Opas on tarkoitettu yksikön henkilökunnan sekä lasten vanhempien käyttöön.

Keräsin ensin aineistoa ja sen pohjalta rakensin oppaan median hyödyntämiseen osana kasvatusta lastensuojelun erityisyksikössä. Aineistona oli ensin tarkoitus käyttää muissa lastensuojeluyksiköissä käytössä olevia mediakasvatusmenetelmiä. Niitä ei kuitenkaan ole vielä tehty kirjalliseen muotoon. Tämän jälkeen lähdin hakemaan aineistoa jo tehdyistä tutkimuksista, mediakasvatusoppaista sekä kirjal-

lisuudesta. Myöhemmässä vaiheessa tutkimustani haastattelin joitakin asiantuntijoita. Tein myös jatkuvaa yhteistyötä Fieterin palveluvastaavan, Elina Mustapään kanssa.

Opas sisältää käytännöllisiä ja helposti sovellettavia esimerkkejä eritasoisille kasvattajille hyödynnettäväksi. Se myös sisältää perustiedot lapsen mediaympäristöstä sekä sanastoa, jota nuoriso käyttää ja joka on vanhemmalle sukupolvelle ehkä hyvinkin uutta ja vierasta. Oppaaseen sisältyy myös käytännöllinen ohjeosio median hyödyntämisestä arjessa erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla. Opas sisältää lisäksi linkkikokoelman erilaisista sivustoista sekä antaa menetelmiä ja työkaluja toimia kasvattajana yhä teknologisoituvassa ympäristössä omasta mediankäyttötasosta huolimatta. Opas on työn liitteenä ja sitä tullaan hyödyntämään yhteistyöyksikössä sekä ammattikasvattajien että lasten vanhempien toimesta.

Työn alussa tarkastellaan mediaa ja media kasvatuksellisia vaikutuksia. Tämän jälkeen keskitytään lapsen median käytön tarkasteluun ja ennen oppaan luomisprosessia käyn läpi median terveyttä ja hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Erilisten medioiden hyödyntäminen lastensuojelun arjessa on laaja kokonaisuus, mutta kun siihen on perehtynyt, voi hyödyntää mediaa useilla eri tavoilla. Media keskittyy tässä työssä sähköiseen- ja mobiilimediaan, mutta työssä tuodaan esiin myös perinteisempiä median osa-alueita. Opinnäytetyötä tehdessä oppaan sisältö tarkentui median eri osa-alueista ja mediakasvatuksesta mobiiliin mediaan, internetin käyttöön, ruutuajan valvontaan ja radion käyttöön sekä matkapuhelimen käytön rajaamiseen, koska ne ovat lastensuojelun arjessa jatkuvasti esillä.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ

Opinnäytetyö on luonteeltaan toimintatutkimus, jolla pyritään löytämään käytännöllisiä ratkaisuja median hyödyntämiseen arkisissa kohtaamisissa lasten kanssa sekä lastensuojelulaitoksessa että lasten kotona. Toimintatutkimukselle on ominaista, että sillä yritetään kehittää käytännön tasolla tapahtuvia toimintoja. Tässä työssä keskityn median hyödyntämiseen monipuolisissa kasvatustilanteissa. Toimintatutkimus onkin juuri sosiaalisten suhteiden ja toiminnan tutkimista ja pohjautuu vuorovaikutukseen. (Heikkinen 2008b, 16). Kananen (2013, 22) asettaa kehittämistehtävän laadullisen ja määrällisen tutkimuksen väliin. Tutkija jatkaa (mts. 25) esittäen, että usein kehittämistehtävää ratkaistaan ongelmanratkaisun keinoilla.

Tämä työ pyrkii löytämään oppaan muodossa ratkaisuja erilaisiin median käyttöön liittyviin tilanteisiin lastensuojeluyksikössä. Näitä ovat esimerkiksi älypuhelimien käyttö ja valvonta, mediankäytön sosiaalinen ulottuvuus sekä aikuisen vastuu lapsen mediankäytössä. Kehittämistehtäväni tavoitteena on siis julkistaa uutta tietoa oppaan muodossa (Heikkinen 2008b, 30) ja myöhemmin keväällä 2014 Fieterin henkilökunnalle pitämässäni täydennyskoulutuksessa.

2.1 Kehittämisen kohteita ja perusteluja

Toiminta- ja erityisesti kehittämistutkimuksen tarkoituksena on auttaa työyhteisöä kehittämään pitkäjänteisesti toimintaansa. (Heikkinen 2008a, 61) Työn pitkäjänteisyyttä pyrin tukemaan oppaan muokattavuudella ja kehitettävyydellä. Opas antaa ohjeita lastensuojeluyksikön työntekijöille ja lasten vanhemmille. Toivon, että sitä kautta se myös kannustaa mediaa vieroksuvaa aikuista rohkeammin toimimaan sen kanssa. Työn ajankohtaisuutta käsittelem tarkemmin kappaleessa 6.2. Sähköinen media leviää nopeasti ja lastensuojelulakia on hyvin vähän tähän mennessä kehitetty tältä osin antamaan rajoja tai ohjeita.

Opinnäytetyön työstäminen alkoi keväällä 2013, kun sain yhteistyöyksikössäni työskennellessä positiivisia kokemuksia median käytöstä vuorovaikutustilanteessa lapsen kanssa. Ehdotin ideaani Fieterin johdolle ja he kiinnostuivat siitä. Tässä vaiheessa tavoitteena oli luoda yksikölle mediakasvatussuunnitelma. Kevään ai-

kana kuitenkin työn sisältö tarkentui käsittelemään median käytön ominaispiirteitä lastensuojelussa kasvatuksen näkökulmasta. Työn tavoitteeksi tuli luoda opas median käytännöllisistä hyödyistä kasvatuksessa. Sain myös tehtäväkseni tutkia mediatoistovälineiden käytön rajoittamista lastensuojelussa.

Median käyttö eri muodoissaan ja yhä pienemmillä laitteilla on jo nyt arkipäivää, mutta tästä ei ole aina edes mahdollista antaa henkilökunnalle erikseen koulutusta. Työni tavoitteena on olla tässä asiassa työyhteisölle avuksi ja työkaluksi ammattikasvattajille ja lasten vanhemmille sovellettavaksi. Oppaassa on esimerkiksi ohje lapsen keskimääräiseen mediankäyttöön ja aikuisen kasvatukselliset roolit eri-ikäisten lasten median käytössä. Työn ajankohtaisuus ja uuden tiedon tuottaminen ovat keskeisessä osassa tutkimusta. Tekemäni aineistohaun ja haastattelujen perusteella mielestäni on erittäin perusteltua väittää, ettei median hyötyjä lastensuojelussa ole vielä Suomessa tutkittu. Otettuani yhteyttä Lastensuojelun keskusliiton kirjastoon minulle vastattiin: ”Tosiaan tutkimusaiheesi on sen verran ajankohtainen ja uusi, että sitä ei ihan hirveästi ole käsitelty.” (Lavikainen 2014). Kuitenkin löysin joitakin eri näkökulmasta tehtyjä opinnäytteitä. Näitä olivat esimerkiksi opinnäytetyöt: Mediakasvatus kouluikäisten terveyden edistämisessä (Karjalainen, 2010.) sekä ”Mediasta ei tule tehdä mörköä, mutta siitä pitää keskustella” Tutkimus kasvattajan tarvitsemista mediakasvatustaidoista (Määttä & Stenhammar, 2011)

2.2 Kenelle opas tulee ja mitä oppaan tulee sisältää

Opas tulee lastensuojeluyksikön käyttöön hyödynnettäväksi arkisessa kanssakäymisessä. Opasta hyödynnetään kasvattajan oman mediatietouden lisääjänä, mutta se antaa myös vinkkejä erilaisista tavoista hyödyntää mediaa erilaisissa kasvatustilanteissa. Oppaassa selitetään myös keskeiset sanat ja termit, joita ohjaajat ja kasvattajat lapsen arjessa kohtaavat. Mediaan liittyvän sanaston oli tarkoitus tulla suoraan Fieteristä ja minun piti ne oppaassa avata. kuitenkin löysin oppaaseen valmiit verkkosanastot ja sen ansiosta sanastoa ei oppaaseen tule.

Oppaan rakenne tulee olemaan yksinkertainen ja selkeä, jolloin se on helppo luetava mediataustasta riippumatta. Opas tulee myös fyysiseltä rakenteeltaan ole-

maan normaalin A4 –paperin kokoinen ja muutaman sivun pituinen. Sivuilla on tekstiä sekä tarvittaessa havainnollistavia kuvia. Viihteellisiä (esteettisiä) kuvia oppaaseen ei tule. Oppaan sisältö tulee etenemään ikäkausittain ja havainnollistaa esimerkein eri-ikäisten lasten tarpeet ja mediankäytön pääpiirteet sekä tulee tuomaan esiin sukupuoltenvälisiä eroja tarvittaessa.

Opas keskittyy erityisesti lapsen tarpeisiin ja sähköisen median etuihin sekä median hyödyntämiseen kasvatustilanteissa, eikä niinkään keskity vaaroihin tai ”mörköjen” maalaamiseen. Opas myös nimetään tämän ideologian mukaisesti. Oppaassa tuodaan myös esiin kasvattajalle keinoja opettaa lapselle tiedon kriittinen tarkastelu ja annetaan käytännöllisiä työkaluja lähdekritiikin käyttöön. Samoin oppaassa tulee olemaan keskimääräiset profiilit eri-ikäiselle lapselle, jonka avulla pyritään lisäämään tietoisuutta siitä, mikä on kunkin ikäiselle lapselle tavallista median käyttöä ja mikä ei. Erityisfokuksena on erityisen tuen tarvetta vaativat lapset. Oppaan lopussa on sanasto sekä linkkikokoelma selityksineen tiedonhankintaa ja itsensä kouluttamista edesauttamaan.

3 MEDIA, KASVATUS JA MEDIKASVATUS

Kirsi Pohjola ja Elina Johnson (2009, 15) toteavat, että vaikka tutkimustulokset median käytön määrästä ja merkityksestä lapsille ovat paikoin ristiriitaisia, on selvää että medialla on keskeinen osa lasten elämässä. Kirjoittajat esittävätkin kysymyksen siitä, miten medioitunut kasvuympäristö kasvattaa lasta? (mts. 20) Tämän luvun tarkoituksena on avata mediaa suhteessa lapsen kasvatukseen sekä kotona että lastensuojeluyksikössä, sekä kertoa median roolista tämän päivän yhteiskunnassa. Tässä työssä paneudun tarkemmin sähköiseen mediaan ja sen hyödyntämiseen lastensuojeluyksikön arjessa. Sähköisen mediat, jotka yhteistyöyksikössä eniten tulevat esille ovat pelit, mobiilimedia sekä viihteellinen ja sosiaalinen media. Tämän kappaleen yhtenä merkityksenä on lisäksi avata tutkijalle median osaluueita, että ymmärrys ja tietotaito aiheeseen kasvaisi.

3.1 Keskeinen media ja sen käyttö 7-13 –vuotiailla

Median määritelmä on nykyään melkoisen laaja. Se voi tarkoittaa kahvilassa olevaa servettiä tai vaikka kuumailmapalloa. (Peda.net 10.10.2013) Kirjat, internet, elokuvat, tietokonepelit, mainokset, televisiot, valokuvat, kännykät... Näin luettelee mediaa Mannerheimin lastensuojeluliitto internetsivuillaan. (Vanhempainnetti, 2013). Luettelossa olevien asioiden kanssa jokainen suomalainen on varmasti päivittäin tekemisissä tahtomattaankin, ja moni vieläpä todella paljon.

7-13 –vuotiaiden lasten mediamaailma määritellään selkeällä tavalla Mannerheimin lastensuojeluliiton sivuilla. Siellä kerrotaan esimerkiksi että: koulunsa aloittavalle lapselle olisi hyvä laatia median käyttöön pelisäännöt. Television ikärajoista mainitaan, että ne eivät ole suosituksia. Ala-asteensa puolenvälin ylittänyt lapsi käyttää mediaa jo selvästi sosiaalisessa tarkoituksessa ja myös seuraa sen kautta idoleitaan. (Vanhempainnetti, 2013).

Myös tekniikka kehittyy ja mediatoistovälineet liittyvät toisiinsa medioihin yhä enemmän. Älypuhelimella pääsee internetiin, verkkosovellusten ja pelien yhteydessä tulee mainoksia, kuten Youtube -videopalvelua katsottaessa. Lastensuojeluyksikössä lapsille tavanomaista mediaa ovat älypuhelimet, internet, tietokone,

radio sekä televisio. Vanhempainnetti (2014) kertoo lapsen mediankäytöstä 7-9 –vuotiaan kohdalla muun muassa seuraavaa: ”Lapsi saattaa olla teknisesti hyvinkin näppärä, mutta taito ymmärtää mediaa ja sen sisältöjä ei kehity itsestään laitteiden käytön ohella.” 9 –12 –vuotiaiden mediankäytön piirteistä sivuilla kerrotaan puolestaan seuraavaa: ”Suosikkikirjat, -sarjat, -pelit ja -yhtyeet ovat lapselle tärkeitä. Ne luovat yhteenkuuluvuuden tunnetta myös kaveripiirissä. Ystävien mielipiteet vaikuttavat siihen, mitä pelejä lapsi haluaa pelata, mitä ohjelmia katsoa ja millä tavalla hän haluaa käyttää nettiä.”

Media, eli joukkoviestintä on yleistynyt kovasti, eikä vähiten saatavuutensa vuoksi. Nimenomaan sähköisen viestinnän kasvu on hurjaa. Yhä nuoremmat lapset saavat omia medialaitteitaan ja jopa taaperoikäisille on tarjolla leikkietokoneita ja kosketusnäytöllä varustettuja teknisiä leluja. Mediasta puhuttaessa on keskityttävä median tarkoitukseen, viestintään. Tilastokeskus esittää tutkittua tietoa median kasvusta 2000 –luvulla:

Joukkoviestintämarkkinoiden kasvu on 2000-luvulla ollut valtaosin sähköisen viestinnän varassa. Television, radion ja verkkomedian yhteenlaskettu liikevaihto on kaksinkertaistunut. Painettu viestintä ja erityisesti tallennemarkkinat olivat vuonna 2011 vain niukasti vuoden 2001 tason yläpuolella. (Joukkoviestintä 2013.)

Medianvälityskanava ja mediasisältö. Medianvälityskanavia ovat kaikki laitteet, joilla mediaa voidaan toistaa. Puhelimet, tietokoneet, lehdet sekä televisio kuuluvat näihin. Mediasisältö taas on itse kuva tai ääni, jolla median viesti tuodaan esiin. Tämä viesti voi olla informatiivinen tai markkinoinnillinen, esimerkiksi advertoriaali, eli maksettu mainos lehdessä.

Mediaympäristö. Mediaympäristöllä kuvataan viestimen sisällöstä muodostuvaa ympäristöä. (Sanasto. 2014) Lapsen ja nuoren kohdalla mediaympäristö voidaan myös käsittää kaikkina median luomina ärsykkeinä, joita hän aistii omassa toimintaympäristössään. Esimerkiksi kahdeksanvuotiaan tytön mediaympäristöä on koulun julkaisut, mahdollinen internet –liittymällä varustettu matkapuhelin lisävarustein, kadunvarsimainokset koulumatkan varrella sekä kaikki muu tiedon jakamiseen tarkoitettu materiaali. Kulttuurimme on visualisoitunut, kuvallistunut ja medioitunut. (Pohjola & Johnson. 2009. 25) Lapsi kohtaakin arjessaan monia eri medio-

ita ja kiinnittää niihin eri tavalla huomioita. Valomainokset liikkuvan kuvan kera ovat lisääntyneet nopeasti katukuvassa ja ovat ärsykeinä vahvoja ja näkyviä. Monesti myös lasten piirustukset, julisteet, tai muut sisustuselementit liittyvät idoli-en sijaan peleihin, tai tekniikkaan. Mediaympäristö onkin kodin, harrastusten ja ystävien ohella yksi lapselle merkityksellisimmistä oppimisympäristöistä. (Koivusa-lo-Kuusivaara 2007, 247-254.)

3.2 Miten mediakasvatetaan lapsia ja nuoria?

Miksi mediaa pitää opettaa ja kasvattaa? Nuoria pidetään yleensä taitavina Internetin käyttäjinä, mutta heidän taitonsa hankkia esimerkiksi tietoa on yleensä puutteellista. (Haasio & Haasio 2008, 12) Internet on suuri ja tehokas työkalu ja vaatii aikaa sekä osaamista, että sitä voi hyödyntää. Asikaisen (2009, 40) mukaan informaatiolukutaito luo hyvät edellytykset tärkeälle oppimaan oppimisen taidolle. Tätä taitoa tulee osata kasvattaa ja ohjata jo esikouluiästä saakka. Yhteisiä sääntöjä on hyvä sopia viimeistään tässä vaiheessa. Yhteisesti sovitut säännöt tulevat lapsella koulujen alettua muutenkin mukaan leikkeihin. (Airas & Brummer 2002, 174-175).

Tapio Varis (2005, 16) listaa median ja viestinnän perusopintoihin kuuluvan omien ajatusten ja tunteiden ilmaisemisen, sekä eri ilmaisutapojen käytön eri tilanteissa. Myös median merkityksellinen käyttö, mediaviestien sisältö sekä muotojen analysointi ja tulkinta, sekä niiden esteettiset ja eettiset puolet ovat listalla. Hän jatkaa listaa edelleen puhuen median vaikutuksesta, riippuvaisuudesta mediasta sekä verkkoetiikasta. Viimeisenä kohtana kirjoittajan listalla on käytännön työ mediataitoja hyödyntäen ja monipuolinen median ilmaisukeinojen käyttö eri tilanteissa ja ympäristöissä, sekä median teknisten keinojen käyttö. Nämä ovat jo käytännönläheisempiä asioita lapsen kasvattajalle ja aikuinen voi pohtia näitä myös omasta näkökulmastaan. On helppo erottaa esimerkiksi onko joku mainos sopiva 6-vuotiaalle vai ei. Yhteisen keskustelun ja yhteisten ohjeiden sopimisen jälkeen ammattikasvattajat pystyvät määrittämään samat rajat kaikille.

Pirjo Sallmén (2009, 9) määrittää mediakasvatuksen moninaiseksi käsitteeksi. Hän jatkaa toteamalla sen voivan olla kasvua ja oppimista median parissa ja esittää,

että mediakasvatus ja tietokoneet, tekniikka tai teknologia ovat eri asioita. Sallmén sanoo, että mediakasvatus ei ole pelkästään medioiden käyttöä tai välineisiin si-
toutuvaa pedagogiikkaa. Mediakasvatus on myös arvoihin ja asenteisiin vaikutta-
mista. Esimerkiksi elokuvien ja pelien ikärajojen noudattaminen on myös moraali-
kasvatusta ja rajojen antamista. Anna Kauppinen (2013, 14) antaa hyvän vertailu-
kohteen mediakasvatukselle verratessaan sitä päihdekasvatukseen. Tutkija jatkaa
edelleen, että mediakasvatuksessa media on väline ja kohde. Mediakasvatus on
oppia mediasta median parissa, toteavat Määttä ja Stenhammar (2011, 9) Me-
diakasvatuksesta löytyy lisää tietoa esimerkiksi kirjastoista tai Terveysten ja hyvin-
voinninlaitoksen sivuilta.

Medialukutaito. Medialukutaidolla tarkoitetaan yksilön kykyä kerätä, järjestää ja
arvioida informaatiota sekä kykyä muodostaa tästä perusteltuja johtopäätöksiä.
Synonyyminä tai rinnakkaiskäsitteenä voidaan pitää informaatiolukutaitoa. (Lund-
vall, 2013.) Tapio Varis (2005, 9) puolestaan määrittelee medialukutaidon kyvyksi
päästä lähteille, analysoida, arvioida sekä kommunikoida monissa eri muodoissa.
Informaatiolukutaito pitää sisällään viisi keskeistä tekijää, jotka Sormunen ja Poi-
kela (2008, 20-21) ja Sallmén (2009, 16) määrittelevät seuraavasti:

- Tunnistaa, rajata ja ilmaista tiedontarpeet.
- Etsiä informaatiota tehokkaasti ja tuloksettaasti.
- Arvioida kriittisesti informaatiota sekä vertailla informaation lähteitä ja ka-
navia.
- Käyttää informaatiota tehokkaasti haluttuihin tarkoituksiin, uuden tiedon
rakentamiseen.
- Ymmärtää informaation käyttöön liittyvät taloudelliset, juridiset, ja eettiset
näkökohdat ja toimia niiden mukaan.

Medialukutaito voi myös olla yksilön kykyä lukea ja tulkita erilaisten viestimien me-
diatekstejä. Sillä tähdätään kohti oman elämän hallintaa: tajua, tietoisuutta tai au-
tonomiaa, joka sisältää mediakulttuurista ymmärtämystä ja kykyä itsenäiseen ja
kriittiseen pohdintaan. Se on myös valmius, jota voi kehittää koko eliniän. (Yleisra-
dio, 2013.) Aikuisella on tärkeä rooli erilaisten mediasisältöjen selittäjänä lapselle.

Kasvattajana on tärkeää tietää mitä lapsi esimerkiksi televisiosta katsoo ja lapsen ollessa itsekseen television ääressä ohjelman loputtua on hyvä tietää mitä seuraavaksi tulee. Uutiset esimerkiksi eivät aina ole sopiva ohjelma pienempien lasten silmille, vaikka lapsi ei aktiivisesti sitä katsoisikaan. Lastensuojeluyksiköissä, kuten kotonakin, voidaan tehdä melko paljon 7-13 –vuotiaan nuoren mediataitojen edistämiseksi. Kasvattajana usein puuttuu esimerkiksi lapsen kiroiluun ja mielestäni samalla tavalla voidaan puuttua ikätasoon sopimattoman musiikin kuunteluun.

3.3 Miten media vaikuttaa?

Median on todettu vaikuttavan lapsiin monilla eri tavoilla ja tasoilla. (MLL, 2013, Clay, 2003 ja Salokoski & Mustonen, 2007, 31.) Se vaikuttaa minäkuvaan ja kehitykseen tai luo tarpeita, esimerkiksi markkinoitiin tarkoitettut mediasisällöt. Pikku-lapsetkin pukeutuvat kuin teini-ikäiset, tai ainakin heille on saatavilla samannäköisiä vaatteita. Media vaikuttaa ihanteisiin ja arvoihin. Se koukuttaa ja houkuttaa. On tärkeää, että lapsi osaa olla myös kriittinen median kautta saamaansa informaatiota kohtaan.

Yleisesti käsitetään median olevan haitallista lapsille ja nuorille väkivallan, päihteidenkäytön ja erotiikan vuoksi. Mannerheimin lastensuojeluliitto (2013) listaa median haittavaikutuksiksi medialeikit, minäkuvan, seksuaaliset sisällöt, mediaväkivallan sekä median aiheuttamat pelkotilat. Dunderfelt (2011, 82-83) esittää noin yhdeksänvuotiaan lapsen yksilöitymisprosessin olevan vahvimmillaan ja mielestäni siihen on tärkeää antaa tukea. Lapsen median käyttöä tulee tässä ikävaiheessa erityisesti selittää.

Media voi myös olla oikein käytettynä suureksi hyödyksi. Olen itse havainnut median käytöllä voitavan harjoittaa motoriikkaa tai pitää yllä ja luoda sosiaalisia suhteita. Esimerkkinä voidaan käyttää pelikonsolia, jota ohjataan omaa kehoa liikuttamalla. Jotkut tietokonepelit saattavat olla yleis- tai historiatiedon lähteinä todella hyviä. Esimerkiksi pelit, jotka kertovat sota- tai maailmanhistoriasta ovat usein tarkkoja yksityiskohdissaan ja faktoissaan. Mediaa tulee osata ymmärtää.

Mannerheimin lastensuojeluliitto (10.4.2007) otti mediakasvatukseen kantaa jo yli kuusi vuotta sitten. Liitto teki julkisen kannanoton, jossa vaadittiin muun muassa että mediasivistystä opetetaan sekä vanhemmille että lapsille, joille media on 2000-luvulla leikki- ja elämysympäristö. Opetushallituksen tiedotteessa 62/2012 kerrotaan, että itse valtion opetussuunnitelma muuttuu sähköiseen joustavaan muotoon sekä siinä painotetaan erilaisia oppimisympäristöjä. Tämän uskon merkitsevän myös mediataitojen opetuksen lisääntymistä. Pelaamista käsittelemme tarkemmin kohdissa 4.3 ja 5.1.

3.4 Media osana lapsen arkea yhteistyöyksikössä

Lastensuojeluyksikkö Fieteri on kodinomainen paikka, jossa ammattikasvattajat hoitavat ohjaavat sekä kasvattavat lapsia. Fieterin määritelmä lastensuojelun sijaishuollon yksikkönä perustuu lastensuojelulain 49 § (12.2.2010/88), eli lapsen sijaishoidon järjestämiseen kodin ulkopuolella. Myös 57 § (13.4.2007/417) käsittelee sijaishuoltoa ja rinnastaa lastensuojeluyksikön lastenkotiin, tai koulukotiin. Kaikilla lapsilla on omat erityiset tavoitteet lastensuojelulaitoksessa asumisen ajaksi. Kuten jo aiemmin työssäni toin esille, mediaa käytetään yhteistyöyksikössäni lasten toimesta pääosin pelien, viihteen, mobiilisovellusten sekä sosiaalisen median kautta. Henkilökunta hyödyntää mediatoistolaitteita arjessa maksuliikenteessä, viestinnässä, dokumentoinnissa sekä tiedonhankinnassa.

Yksikössä käytetään myös tarvittaessa lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä, kuten rajoitus, joka koskee lapsen oikeutta pitää yhteyttä läheisiinsä puhelimitse tai muita yhteydenpitolaitteita käyttäen tai ottaa rajoituksen ajaksi sijaishuoltopaikan haltuun lapsen hallussa olevat yhteydenpitoon käytettävät laitteet ja välineet tai rajoittaa niiden käyttöä lastensuojelulain 62 § mukaisesti. (13.4.2007/417.)

Miten medially voidaan tukea kasvatusta? Median käyttö lastensuojelun yhteydessä luo helposti mielikuvia erilaisista valvontamenetelmistä tai rajoittamisista ja kieltämisistä. Silti medially on valtava rooli mahdollistajana ja helpottajana päivittäisessä tekemisessä. Esimerkiksi kännyköillä sovitaan tapaamisia ja muutetaan aikatauluja. Niillä voidaan myös lähettää hätäviestejä, jolloin joku vartija tai työkaveri saa välittömästi pyynnön saapua avuksi. Kaikki dokumentointi on myös siirtynyt

sähköiseen muotoon ja työvuorolistat lähetetään suoraan ohjelman toimesta työntekijän sähköpostiin.

Mediaa opetellaan ja käytetään myös arkisessa tekemisessä varsin laajasti. Lapset voivat pelata yhdessä, tai ohjaaja katsoo elokuvaa heidän kanssaan. Yhteisestä tekemisestä saatetaan ottaa valokuvia ja käyttää näitä kuvia sisustuksen osana. Toisaalta saatetaan tarvita taustamusiikkia lasten tekemälle draamalle ja turvaudutaan internetin vaihtoehtoihin, esimerkiksi Spotify tai Youtube. Lisäksi on yleistä, että lapsilla on huoneissaan oma radio, älypuhelin tai kannettava tietokone. Jokainen on varmasti nähnyt lapsia ja nuoria kuulokkeet korvilla kaupungilla, älypuhelimet kourassa bussin penkeillä tai kannettava tietokone sylissä kahvilan pöydän äärellä. Kaikki tämä on nuorelle sukupolvelle normaalia elämää.

Lapsilla on älypuhelimia myös lastensuojelulaitoksessa ja laki ei anna niiden käytön rajoittamiseen tarkkaa ohjeistusta. Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin (2013. 7-8) teki marraskuussa ratkaisun, joka sivuaa osaltaan matkapuhelimen käytön rajoittamista. Hän tuo esiin lain tulkinnan haastavuuden, mutta korostaa kasvatuksellisten toimien ja rajoitustoimenpiteiden eroja. Edelleen ratkaisussa sanotaan, että yhteydenpitoon tarkoitettujen välineiden käytön rajoittaminen, tai sen pois ottaminen voi olla perusteltua erityislasten kanssa toimittaessa.

Lasten mediaympäristöstä kertoo hyvin DAI –indeksi (Digital Access Index), joka mittaa kahdeksan eri muuttujan kautta internetin käyttöä. (<http://www.internetworldstats.com/list3.htm>) Muuttujat ovat erilaisia internetin saatavuuteen ja käytettävyyteen, tavallisen ihmisen toimesta, liittyviä asioita. Suomi on ollut kymmenen kärkimaan joukossa koko 2000-luvun. (Mäkinen 2006, 76) On siis selvää, että nuoret, jotka tämän päivän Suomessa lastensuojelu yksiköissä asuvat ovat kasvaneet käyttämään internetiä ja sähköistä mediaa.

Median avaamat mahdollisuudet muuttavat opiskeluamme uuteen suuntaan. Sormusen ja Poikelan (2008, 9) mukaan tiedonhankintaan ja elinikäiseen oppimisen prosessiin perustuvat toiminnat ovat oppijakeskeisessä, omaan tiedonhankintaan perustuvassa opetusmuodossa selvä etu. Mäkinen (2006, 61) tuo esiin, että yksilöt, sekä aikuiset että lapset, muokkaavat ja luovat identiteettiään internetiä hyödyntäen. Sen vuoksi on tärkeää ohjata lasta turvallisiin mediaympäristöihin. Aikui-

nen voi miettiä mitä radiokanavaa kuuntelee matkan aikana, vai onko autossa joku tarina, jota kuunnella. Jollekin lapselle DVD-soitin voi olla hyvä. Työn kannalta on tärkeää tiedostaa, että opiskelukin medioituu koko ajan lisää.

Mediaa on joka puolella ja sen vuoksi on tärkeää valmistautua ja opetella kohtaamaan sitä. Tällä hetkellä voimassa olevat opetussuunnitelmat ja koulujen resurssit eivät anna mielestäni lapselle kovin hyviä valmiuksia kohdata mediaärsykeitä. Tämä taustatyö siis lisää omaa ajatustani työni aiheen ajankohtaisuudesta. Tulevaisuudessa on kuitenkin viitteitä ja päätöksiäkin median käytön kasvatuksen paranemiseen, mutta itse koen tärkeäksi, että esimerkiksi lastensuojeluyksikössä on tietoa ja taitoa ohjata ja opettaa lasta monipuolisesti median käytössä. Lastensuojelun erityisyksiköllä on tässä asiassa vielä tärkeämpi rooli erilaisia haasteita omaavien lasten kanssa toimiessa. Mediankäyttöä tulee myös pystyä rajoittamaan terveen kasvun ja kehityksen edistämiseksi.

Termien avaaminen oli olennainen osa median kokonaisuuden ymmärtämisen kannalta. Medialukutaidon ja muiden sanojen määritelmä auttaa keskittymään olennaiseen oppaassa ja työn tutkimusaineiston keräämisessä esimerkiksi hakusanojen parempana hyödyntämisenä. Itse tykkään toimia niin, että tarvitessani tietoa etsin sitä lähteestä, joka on sitä paljon käyttänyt omassa toiminnassaan. Esimerkiksi lentoyhtiön halutessa nopeuttaa välilaskujaan, se tutkii lähdeettä, joka on siinä alansa huippu. Tuossa tapauksessa tutkittaisiin esimerkiksi formula 1:n varikkopysähdyksiä.

4 AIKUISEN ROOLI LAPSEN MEDIAN KÄYTÖSSÄ JA LAPSI MEDIAN KÄYTTÄJÄNÄ

Edellisessä luvussa kerroin yleisellä tasolla mediasta ja sen vaikutuksista. Tässä luvussa on tarkoituksena tuoda tarkemmin esille eri-ikäisten lasten median käyttöä, sekä käsitellä erityisesti kasvattajan roolia lasten median käytössä. Luvussa keskityn erityisesti älypuhelimien, pelaamisen sekä internetin osa-alueisiin. Pysin myös tuomaan esille, mitä ominaispiirteitä lapsen median käytöllä on.

4.1 7-13 –vuotias lapsi internetin ja muun mediatoistoympäristön käyttäjänä

Suomessa on vuoden 2013 tilastojen perusteella älypuhelin yli puolella 16 vuotta täyttäneistä. (TSN 2013.) Sanoisin että lapsilla on pääsy älypuhelimien pariin jo vaippaiässä, vaikka omaa laitetta ei olisikaan. Internetiä käyttävä vanhempi löytää musiikkia ja kuvia tai videoita lapselle katsottavaksi. Lapsi pääsee tutustumaan tähän aiheeseen siis heti pienestä alkaen. Lapsi ei kuitenkaan ymmärrä kaikkea sisältöä mitä internetistä näkee. Monet sivut esimerkiksi ovat englanninkielisiä, joten kymmenvuotiaaskaan ei välttämättä aina ymmärrä näkemäänsä sisältöä. Sisältö saattaa myös hämmentää ja pelottaa joskus. Lastensuojeluyksikössä asuvat lapset eivät tässä suhteessa kokemukseni mukaan suhtaudu mediaan eri lailla kuin muut. Lapselle on ominaista hämmentyä sisällöstä, jota ei ymmärrä. Vanhempainnetti (2013) antaa vanhemmille ohjeen opettaa lapsi heti kertomaan aikuiselle, jos hän kohtaa pelottavaa sisältöä. Mielestäni tämä pätee kaikkien aikuisten kohdalla, eikä ole vain lapsen oman vanhemman vastuulla.

Johanna Sommers-Piiroinen(2013, 82) esittää, että tämän päivän pienetkin lapset ovat aktiivisia toimijoita ruudun ääressä. Piiroinen-Sommers jatkaa edelleen, että on tärkeää luoda yhteys median käytön suhteen yhdessä lapsen kanssa, koska tällä voidaan edesauttaa esimerkiksi nuoruudessa eteen tulevien nettikiusaamistilanteiden käsittelyä. Yleisradio (2013) kertoo internetin ja median hallinnan olevan kansalaistaito, jota tarvitaan yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Oman äänen kuuluviin saaminen tapahtuukin tänä päivänä yhä useammin mediatoistolaitteella,

eikä esimerkiksi painetulla tekstillä. Kouluikäinen lapsi käyttääkin jo usein matkapuhelinta viestiäkseen kavereidensa kanssa ja jakaakseen mediasisältöä, kuten videoita toisilleen tai pelatakseen.

Internetissä tapahtuu paljon asioita ja lapset kokevat niitä eri tavoin. Lapsi ei tee eroa muun maailman ja mediamaailman välillä. (Vanhempainnetti, 2013.) Siksi virtuaalitodellisuudessa koetut pettymykset, kuten häviäminen pelissä, tai vähäiset ja ikävät kommentit juuri julkaistusta uudesta kuvasta saattavat olla lapselle raskaita takaiskuja. Lapselle on tärkeää tulla nähdyksi ja kuulluksi, myös internetissä. Tämä kasvattaa osaltaan lapsen minäkuvaa ja siksi lapsen mediaympäristöön ja mediakäyttäytymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Joskus läksyt voivat olla mediatoistolaitteen käyttöä. Kouluissa hyödynnetään paljon virtuaaliasia oppimismaailmoja. Kanadassa dokumentoidaan historiaa puhumalla se nauhalle sähköiseen muotoon. (High, Mills & Zembrzycki 2012, 383-384.) Fieterin arjessa media on näkyvästi esillä. Eri ikäisten lasten kanssa pitää kuitenkin olla tarkkana 12 –vuotias seuraa jo useita televisiosarjoja, mutta ensimmäistä luokkaa käyväälle riittää jokunen lastenohjelma. Kuitenkin jokaisen lapsen ruutuaika saisi olla melko pieni. Tohtori Aric Signmanin (2012) mukaan alle seitsemänvuotiaan ruutuaika päivässä on puolitoista tuntia. Lastenpsykiatrian erikoislääkäri Janna Rantalan (2009) mielestä taas 8-vuotiaalle tunti päivässä tv:tä, nettiä tai netti/konsolipelejä on riittävä.

4.2 Ammattikasvattajan rooli lapsen median käytössä

Aikuinen tukee lapsen kehitystä lapsen rinnalla kulkien eri tilanteissa ja tämä on osa ihmisrajille ominaista laajennettua vanhemmuutta. (Mäkelä 2009, 7). Onkin tärkeää olla myös mukana lapsen mediankäytössä. Lastensuojelulaki velvoittaa vanhemman valvomaan lastaan ja huolehtimaan tästä. Lapselle on turvattava hyvä hoito ja kasvatus sekä iän ja kehitystason mukainen tarpeellinen valvonta ja huolenpito. (Lastensuojelulaki 4 §. 13.4.2007/417). Laki siis antaa kasvattajalle ohjeen valvoa.. Mitä tuo valvonnan onnistuminen vaatii? Mielestäni ei paljoa. Yksityiskohtaista tietoa ei tarvitse kasvattajalla olla, mutta rajat pitää kyetä vetämään,

median käytön määrää ja laatua tulee kyetä tarkkailemaan ja ohjaamaan. Tämän lisäksi on tärkeää ymmärtää lapsen ikätason mukainen media.

Tässä on haaste ammattikasvattajille vanhempaan verrattuna, koska yksi tai kaksi aikuista pitää helpommin tasaisen, samoihin arvoihin pohjaavan linjan, kuin yhdeksän eri aikuista. Toisaalta olen henkilökuntapalaverien ja työkokemukseni kautta oppinut ymmärtämään, että ammattikasvattajat sitoutuvat työhönsä ja sopivat linjauksista jo työnsä puolesta. Ammattikasvattaja, eli tässä yhteydessä lastensuojeluyksikön ohjaaja, pyrkii kasvattamaan oman persoonansa kautta, mutta yksikön yhdessä sovittujen arvojen mukaisesti. Myös lapsen ikätason mukaisten mediasisältöjen käyttö tulisi kyetä varmistamaan. Lastensuojeluyksikössä tämä on haasteellista, koska lapset tulevat erilaisista lähtökohdista ja ovat samanikäisinäkin usein eritasoisia sen lisäksi, että lapsia on useita. Tärkeintä on olla läsnä.

Mediankäyttöön liittyy myös muita haasteita. Älypuhelimet ovat nopeasti kasvava ja kehittyvä mediatoistolaitteiden ryhmä, joka on myös kaikkein vaikein valvoa. Toisen matkapuhelimen viestien lukeminen rinnastetaan kirjesalaisuuden rikkomiseen. Kuinka lapsen puhelimeen lataamien sovellusten valvontaa sitten voi tehdä? Niiden ikäraajat eivät ole edes aina selviä ja ne saattavat olla epäluotettavista lähteistä peräisin. Lisäksi sovelluksia on olemassa satoja tuhansia, eikä kaikkiin ole saatavana suomenkielisiä ohjeita.

Tähän on yksi ratkaisu, joka on melko helppo. Kunnollinen, maksullinen virustorjunta, joka samalla estää haitallisten tiedostojen lataamisen. Ammatillaisen kanssa valittu virustorjunta säästää kasvattajalta monta murhetta. Tähän tietoturvasiantuntija Mika Laaksonen (28.1.2014) KPMG Oy:stä kehottaa kaikki hankkimaan suojaohjelman puhelimeen. Hän jatkaa esittäen hyvän kysymyksen: "Monella on kuvia puhelimesta, eli ne voivat kadota tai joutua jonnekin muualle. Haittaako se?" Puhelimen arvokkaita, tai arkoja tietoja ei usein ole juuri suojattu. Toinen käytännöllinen ratkaisu on asioista ja sisällöistä keskusteleminen.

Mitä tulee tietokone- ja konsolipeleihin, jokaisen pelin kansissa on jokin jäljempänä kuvatuista ikärajoista. (kuvio 1.) Samat ikäraajat pätevät elokuvaan lukuun ottamatta ikärajaa "3", joka on elokuvissa korvattu kirjaimella "S", tarkoittaen sallittua kaiken ikäisille. Vanhempainnetti (2013) painottaa, etteivät ikäraajat ole suosituksia vaan

kertovat lapselle haitallisesta sisällöstä. Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen (2013) toteaa, ettei lapsille pidä ostaa pelejä tai muitakaan tuotteita, joihin lapsen ikä ei riitä. Ikärajojen perusteista saa lisää tietoa kuvion 2 merkeistä. Mielestäni tärkeintä on kuitenkin tukea lapsen normaalia kasvua ja kehitystä ohjaamalla median käytössä lasta oman ikätasonsa mukaisiin sisältöihin sekä keskustelemalla mediasisällöstä lapsen kanssa.

Kuvio 1. Pelien ikäraajat. (muokattu 21.11.2013) Pegi.fi

Kuvio 2. Pelien symbolit. (muokattu 21.11.2013) Pegi.fi

- Merkkien selitykset pegi.fin mukaan (2013) vasemmalta oikealle:
- Peli sisältää väkivaltaa
- Peli sisältää kiroilua
- Peli voi herättää pelkoa tai kauhua pienissä lapsissa
- Peli sisältää alastomuutta ja/tai seksuaalista materiaalia tai viittauksia seksiin
- Peli sisältää huumeiden käyttöä tai viittauksia siihen
- Peli sisältää syrjintää tai syrjintään rohkaisevaa materiaalia
- Peli rohkaisee pelaamaan uhkapeliä, tai opettaa pelaamaan sitä
- Pelissä on monin-/verkkopelimahdollisuus.

Myös mobiilisovelluksilla ja –peleillä on ikäraajat. Jokainen sovellus määrittelee omissa käyttöehdoissaan käyttöikärajansa, mutta tämän valvonta on vaikeaa. Thomas Myrup Kristensen (Nuorelle kannattaa terottaa..., 2012) harmittelee, että on vanhempia, jotka tietoisesti auttavat lapsiaan valehtelemaan ikänsä esimerkiksi

Facebookille. Google Play –verkkoympäristö on paikka, josta voi ladata sovelluksia ja pelejä Android –käyttöjärjestelmää käyttäville laitteille. Google Play omaa myös omat ikärajatyyppinsä, joita on neljä. (Google, 2014.) Kaksi ensimmäistä, ”sallittu kaikille” ja ”matala sisältövaroitus”, sopivat mielestäni lapsille, mutta ”keskitason sisältövaroitus” viittaa jo seksiin ja väkivaltaan ja käyttää hyväksi käyttäjänsä antamia sähköisiä tietoja, kuten sijaintia. Google Playn kilpailijoita ovat esimerkiksi Apple Store sekä Nokian Ovi-kauppa tai Lumia Windows sovellus –kauppa.

4.3 Lapsen pelaaminen

Pelaaminen on suuri osa lapsen ja nuoren media-aikaa. Pelaaminen ja pelit tulisi rinnastaa televisioon ja elokuvaan. Näin neuvovat esimerkiksi Mikko Meriläinen (2013, 16) ja Jyrki Kasvi. (2013, 22). Tämä auttaa nopeasti yhteisten pelisääntöjen luomisessa. Digipelaamisessa vanhemman roolina on Helena Hulkon (2013, 11) mukaan keskeistä kiinnostus omaa lasta, ei pelejä kohtaan. Hulkko tuo myös (mts. 14) esiin pelaamisen kasvatuksellisen hyödyn ja sanoo, että vaikka yhdessä tekeminen on arvokasta jo itsessään, voi peleistä ymmärtävä vanhempi käyttää niitä tehokkaasti kasvatuksessa. Esimerkiksi monia lautapelejä voi tänä päivänä pelata digitaalisessa muodossa. Kuinka hienoa voi lapselle olla, jos voi koulussa kertoa vaikkapa isänsä voittavan kaikki kaverit pelikonsolin urheilupelissä. Tämä voi kantaa teini-iässä hedelmääkin yhteisen harrastuksen muodossa. Mielestäni pelaaminen voi olla hyväksi tai haitaksi, mutta se riippuu katsantokannasta, kumpaa se kohtuudella tehtynä on.

J. Tuomas Harviainen (2013, 35) esittää omasta elämästään esimerkin, kuinka hän on yhdistänyt median (pelaamisen) ja kasvatuksen: Hän pelaa yhdessä poikansa kanssa ja he keskustelevat samaan aikaan historiasta, etiikasta ja politiikasta. Hän myös lisää tärkeän näkökulman: vanhempien tulisi kokeilla pelejä itse, että he tietäisivät mistä on kyse. Mielestäni on myös tärkeää miettiä tätä sosiaalista näkökulmaa mediatoistolaitteen sijoituksen kannalta. Tietokoneen tai pelikonsolin

ollessa yhteisessä tilassa on paljon vaikeampaa eristäytyä ihmisistä, kuin omassa huoneessa lukitun oven takana. Myös sopivan käytön valvonta on helpompaa.

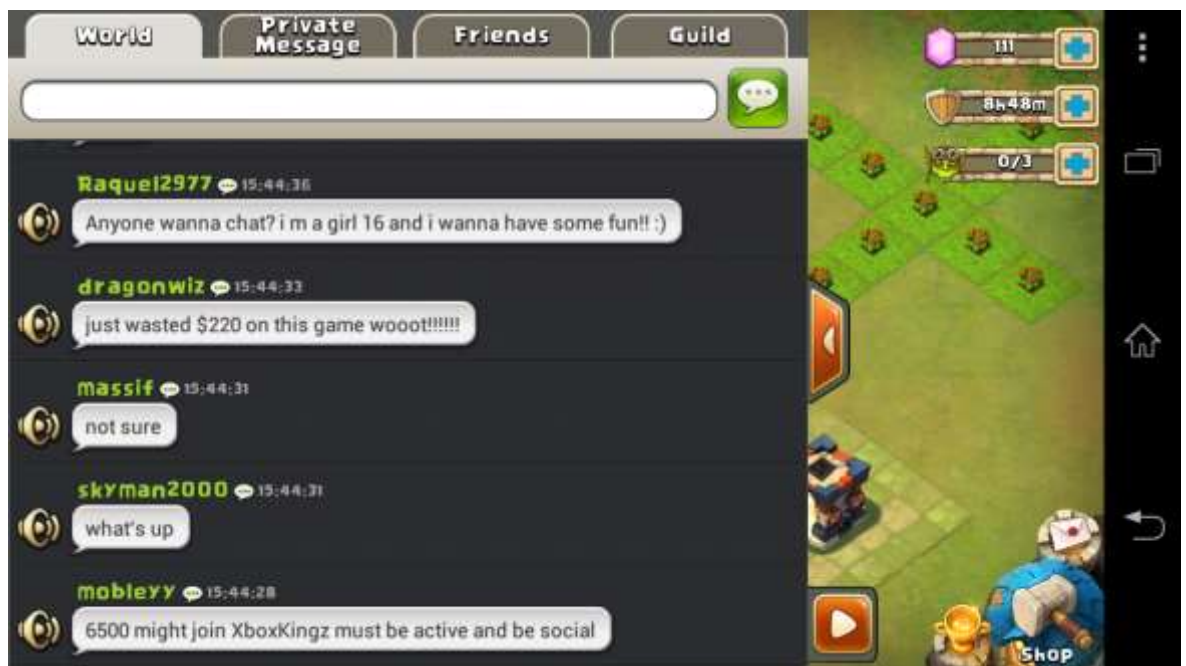
Pelikonsoleissa on myös samanlaisia lukitus- ja käytönrajoitusmahdollisuuksia, kuin tietokoneessa on. Esimerkiksi Fieterin käytössä olevassa X-Box – pelikonsolissa on perhe-asetus. Tällä voidaan valvoa esimerkiksi mitä pelejä saa pelata, mitä elokuvia ja televisio-ohjelmia saa katsoa ja kauanko lapsi voi käyttää konsolia päivä- tai viikkotasolla. (Microsoft, 2014.) Samaan konsoliin voi myös luoda oman käyttäjätunnuksen jokaiselle lapselle. Tästä on apua käytön valvonnassa ja sopivan sisällön rajaamisessa. Tällöin lapsi saa jatkaa peliään samasta tilanteesta tallennettuna omalle profiililleen, vaikka aikuinen tilanteessa vaihtuisikin.

4.4 Median käyttöön ohjaaminen lastensuojeluyksikössä

Tämän päivän Suomessa lapset käyttävät mediatoistolaitteita ja mediasisältöä paljon elinympäristöstään riippumatta. Ei tarvitse, kuin katsella ympärilleen linja-autossa, tai kahvilassa ja näkee monien nuorten tuijottelevan älylaitteitaan. Mielestäni lastensuojeluyksikön ammattikasvattajan roolissa tärkeintä on olla läsnä kaikessa lapsen tekemisessä, yhtä lailla niin harrastuksissa kuin musiikissa tai mediatoistossa. Mitä varhaisemmassa vaiheessa lapsen kanssa opettelee keskustelemaan mediasisällöstä, sitä helpompi on päästä myöhemmin osaksi lapsen mediamaailmaa. Käänteisesti voidaan ajatella, että kuinka suurelta osalta lapsen elämää kasvattaja jää osattomaksi, jos tämä ei ole lapsen mediankäytössä mukana? Ainakin Mediankäytön aikaa ja laatua tulee ala-asteikäisen kohdalla rajata. (Vanhempainnetti, 2013). Kirjastoissa käyminen ja siellä median, kuten musiikin yhteinen kokeilu ennen lainausta on hyvää yhteistä tekemistä ja samalla saattaa saada paljon tietoa lapsen musiikkimausta ja kiinnostuksen kohteista.

Lasten matkapuhelimen käytön rajoittamiseen lastensuojelulaitoksessa on vain yksi eduskunnan oikeusasiamiehen kannanotto. Laki tulee useimmiten aina käytäntöä jäljessä, mutta mediataitojen ja keskusteluilmapiirin luominen auttaa käytäntöä todella paljon. Keskustelu onkin mielestäni kaikkein paras tie, vaikka se ei kaikille lapsille ominaisin tapa vuorovaikutukseen olekaan. Kuvien ottaminen on aina yksilökohtainen tilanne.

Keskustelun kautta on myös paljon helpompi löytää sopivat ja sopimattomat asiat lapsen käyttämisestä mediapalveluista. Lastensuojelussa keskusteleminen ja asioista sopiminen vain korostuvat. Kasvatuksellisia keinoja on perustellumpaa käyttää, jos käyttöperiaatteista on sovittu ja keskusteltu ennakkoon. Seuraavana kuvankaappaus pelistä, jota pelasin. Peli on tarkoitettu vain täysi-ikäisille, mutta kuten kuvasta 1. näkyy, ei se aina tarkoita, etteikö nuorempia (tai huijareita) siellä esiintyisi. Toinen huomio kiinnittyy kommenttiin, jossa peliin on ilmeisesti tuhlattu 220 dollaria.

Kuva 1. Kuvankaappaus Castle Clash –mobiilipelistä. Muokattu 23.11.2013.

Oppaassa käyn läpi lastensuojeluyksikössä asuvan lapsen mediankäyttöä läpi käytännöllisestä näkökulmasta. Teen sen ikäkausittain, noin kahden vuoden välein 7 –vuotiaasta 13-vuotta täyttäneisiin. Oppaassa annan käytännön vinkkejä arjen tilanteisiin sekä yleisesti lapsen mediasta. Kuitenkin jokainen ammattikasvattaja hyödyntää omia vahvuuksiaan kasvatuksessa, eikä jokaisen tarvitse hyödyntää mediaa. Toiselle luontevampaa on hyödyntää ulkoilua, urheilua tai taidetta toimissaan lapsen kanssa.

5 SÄHKÖINEN MEDIA TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA EDISTÄMÄSSÄ

Median perinteinen rooli on muuttumassa, tai ainakin saamassa moniulotteisuutta. Dokumentti- ja historiikkielokuvat, musiikki rentoutumiskeinona ja selkokieliohjelmat ovat varmasti kaikille tuttuja, pitkään käytössä olleita tapoja hyödyntää mediaa. Tekniikan ja median nopea kehitys kuitenkin luo paljon lisää mahdollisuuksia. Lisäksi mediatutkimus on kehittynyt ja monipuolistunut, siten että median terveyttä edistäviä vaikutuksia on saatu tutkittua. Tämän luvun tarkoituksena on koota ja avata erilaisia median hyvinvointia ja terveyttä edistäviä hyödyntämiskeinoja, joita voidaan hyödyntää lastensuojelun arjessa. Erityisesti sähköinen media ja älypuhelimet ovat lasten ja nuorten elämässä vahvasti läsnä, eivätkä lastensuojelun piirissä olevat lapset ole erilaisia tässä asiassa. Tarkoituksena on kartoittaa mahdollisuuksia ammattikasvattajien ja vanhempien tueksi.

5.1 Pelaaminen ja pelit terveyttä lisäämässä

Vastoin yleistä uskomusta, pelaaminen ei ole ainoastaan huono asia. Brittiläisessä tutkimuksessa (Parkes, ym. 2013) tutkittiin runsaan pelaamisen vaikutuksia 5 – vuotiailla ja verrattiin siitä aiheutuvia ongelmia vähän pelaaviin kahden vuoden aikajaksolla. Tutkimuksessa ei löydetty yhteyttä runsaan pelaamisen ja ongelmakäyttäytymisen välillä. Uudet konsolit, joiden käyttö vaatii koordinaatiota ja silmän ja käden yhteistyötä esimerkiksi Xbox kinetic ja Wii fit kehittävät motorisia taitoja sekä muuten urheilua harrastamattomien kohdalla jopa kuntoa.

Pelit sisältävät myös sosiaalisen ulottuvuuden. Vantaalla keväällä 2012 tehdyn selvityksen mukaan digipeleistä on tullut merkittävä osa lasten ja nuorten media- ja populaarikulttuuria. Suosittujen pelien hahmot ja teemat levittäytyvät ruuduilta keskusteluihin ja leikkeihin. Lisäksi selvityksessä todetaan että lapsille ja nuorille pelit ovat luonteva ympäristö testata omia rajoja, leikitellä erilaisilla rooleilla sekä saada uudenlaisia kokemuksia. Selvityksen mukaan parhaimmillaan pelit tuottavat pelaajille positiivisia kokemuksia ja onnistumisen elämyksiä sekä opettavat uusia taitoja. (Luhtala, Silvennoinen & Tenkanen, 2012.)

Heikkuri ja Vuorenmaa (2012, 15-17) listaavat pelien terveysvaikutuksia opinnäytteessään fyysisten ja psyykkisten vaikutusten näkökulmista. Tutkijat kertovat psyykkisten hyötyjen olevan arjesta irroittautuminen, ajankulutuskeino, kielitaito sekä identiteettien ja roolien kokeilu. Fyysisinä hyötyinä Heikkuri ja Vuorenmaa nostavat motoriikan ja koordinaation sekä sen, että peli saattaa innostaa kokeilemaan lajia käytännössä. Mitä lähempänä lapsen mediankäyttöä aikuinen on, sitä helpompi on löytää lapsen kanssa hyviä puolia ja yhteisiä asioita mediasta.

Älypuhelinien pienohjelmat ovat oma ryhmänsä myös. Niitä ei voi suoraan luokitella peleiksi, vaikka niissä joitain yhtäläisyyksiä onkin pelien kanssa. Esimerkiksi Sports Tracker ja erilaiset kalorilaskurit ovat todella hyödyllisiä pienohjelmia älypuhelimeen. Älypuhelimien Hyödyntäminen lastensuojelussa on haastavaa, muttei mahdotonta. Kameralla varustettu puhelin käy välineeksi esimerkiksi edellisessä luvussa mainittuun elokuvaterapiaan. Pienisohjelmia älypuhelimiin löytyy laskimesta lamppuun ja melkein mihin tarkoitukseen vain. Lapset ovat myös usein innokkaita opettamaan uusien (pienois) ohjelmien, tai vaikkapa pelien käyttöä aikuiselle tämän sitä pyytäessä.

5.2 Tekniikka ja media hyvinvoinnin tekijänä ja ihmishenkien pelastajana

Tekniikkaa on aina pyritty kehittää ihmisen avittamiseksi ja tänä päivänä hyvin yksinkertainen tekniikka pelastaa ihmishenkiä. Älypuhelimeen saa yhdistettyä alkulokon (Talentum 2013.) ja tavallisissa ravintoloissa voidaan säilyttää defibrillaattoria, joka pelastaa sydänkohtauksen sattuessa ihmishengen suurella todennäköisyydellä, kuten kävi Ruotsissa. (Dagens Nyheter 2013.) Samassa jutussa kerrotaan ensiaputaitoisten työntekijöiden saaneen hätätekstivistissä tiedon defibrillaattorista.

On myös olemassa erilaisia verkkosivuja, jotka palvelevat erityisryhmiä on lukematon määrä. Papunet esimerkiksi on sivusto puhevammaisille, jossa voi löytää keskustelukumppanin, tai paljon muuta mielekäästä. (Papunet, 2013). Muistan kesätyöpaikasta kuuromykän työkaverin, joka pystyi todella hyvin kommunikoimaan kännykällään. Hän kirjoitti asiansa tekstiviestiin ja täten pystyi tekemään täysin samaa työtä, kuin minä. Toinenkin hyöty matkapuhelimesta tulee heti esiin. Lap-

sen voi jäljittää älypuhelimessa olevan GPS -ominaisuuden avulla ja jäljittämiseen on Suomessakin useampia vaihtoehtoja, kirjoittaa Niko Antin (2013).

Päiväkodeissa voidaan olla yhteydessä vanhempiin yhä nopeammin, kuten vaikkapa tilanteessa, jossa ei olla allergiasta varmoja tai lasta hoidosta hakeva henkilö ei ole tuttu, voidaan asia hoitaa esimerkiksi puhelimella. Puhelimen omistava lapsi osaa useimmiten myös käyttää sitä hälyttääkseen apua hätätilanteessa. Pienten lasten vanhemmilla on itkuhälyttimiä ja muita apulaitteita helpottamassa arkea. Lastensuojelussa ja sosiaalityössä yleensä on monilla sähköposti puhelimeensa ja siten ihmiset ovat jatkuvasti tavoitettavissa tiedon tai toisen ihmisen toimesta.

Elokvaterapia. Tämä on myös yksi väline, jolla voidaan tukea ja edesauttaa ihmisen hyvinvointia. Elokvaterapian eri muotoja ovat Pekka Lehdon (2007) mukaan seuraavat: elokvaterapiaa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäterapiana, aktiivisessa elokvaterapiassa tehdään itse elokuvia tai esimerkiksi musiikkivideoita. Lehto jatkaa, että kotivideoiden tekeminen voi toimia terapeuttisesti. Hän sanoo vielä lopuksi, että uusinta elokvaterapian muotoa edustaa interaktiivinen elokvaterapia, jossa käytetään konsolipelejä ja tietokonepelejä osana terapiaa. Lisää elokvaterapiasta voi hakea esimerkiksi sivulta <http://www.pekkalehto.com/eetee/eetee.html>

5.3 Sosiaalinen media lapsen hyvinvointia tukemassa

Sosiaalisen median suurimpia hyötyjä ovat helppo ja erittäin laaja saatavuus sekä pääosin ilmainen käyttö. Kuten Petri Lounaskorpi (2009.163) esittää, esimerkiksi opetuksen siirtäminen virtuaalimaailmaan moninkertaistaa mahdollisuudet. Käyn tässä kappaleessa lyhyesti läpi erilaisia tapoja hyödyntää sosiaalista mediaa terveyttä edistävällä tavalla lastensuojeluyksikön näkökulmasta.. Sosiaalinen media eroaa perinteisestä mediasta siinä, että se on lähtökohdaltaan vuorovaikutuksellista, kahdensuuntaista. Janne Huovila (2010) puolestaan esittää sosiaalisen media viittaavan tekniseen toteutukseen, viestintään tai toimintakulttuuriin.

Ruoka- ja terveystblogit. Blogit ovat tällä hetkellä erittäin suosittuja omien ajatusten ja omien tapojen levitysmuotoja. Blogeissa saat jakaa elämästäsi laajemmin ja

lähtökohtaisesti sopivammalle kohdeyleisölle, kuin esimerkiksi Facebookin kautta. Blogi onkin usein enemmän julkinen päiväkirja ja se usein keskittyy tiettyyn osa-alueeseen elämässä. Tällä hetkellä suosituimpia blogeja ovat muotiblogit, mutta sen jälkeen tulee myös paljon syömiseen liittyviä blogeja ja lifestyle-, treeni- ja matkustusblogeja sekä monia muita. Sosiaalinen media mahdollistaa myös vammaisille ihmisille erittäin hyviä mahdollisuuksia löytää sosiaalisia kontakteja ja kertoa itsestään. Blogeja voi etsiä esimerkiksi osoitteissa blogilista.fi tai blogspot.fi. Blogeja voidaan hyödyntää yhteistyöyksikössä esimerkiksi uusia ruokia etsittäessä yhdessä lasten kanssa. Ruoka tehdään yksikössä ja lapset saavat vaikuttaa ruokaan. Blogit on tärkeää tuoda esille, sillä se on tänä päivänä mielestäni sosiaalisen median suosituin alue.

Työyhteisöt, urheiluseurat ja lasten harrasteryhmät voivat perustaa omia sähköisiä ryhmiään sosiaaliseen mediaan ja näin he saavat ympärivuorokautisen foorumin tiedonvälitykseen ja avoimeen keskusteluun. Samassa osoitteessa on yhteisten tapahtumien faktat, muiden jäsenten yhteystiedot, ryhmäkeskustelufoorumi sekä esimerkiksi kuvamuistelo yhteisistä hetkistä. Joku tarjoaa myös ryhmätekstiviesti ja –sähköposti mahdollisuuksia. Esimerkkinä tällaisesta on nimenhuuto.com. Joillakin ammattialoilla voi myös olla omat sivunsa, kuten hoitajat.net, tai fyysikoiden ryhmä nimeltään sermo. Myös monien eri toimijoiden palvelut ovat yhä useammin saatavilla helpoiten internetissä. Esimerkiksi ammattiliittojen työttömyyskassat, KELA ja jopa lasten harrasteliikunnan aikataulut ja varaukset ovat näppärästi käsillä sähköisessä mediassa.

5.4 Media hyvinvoinnin edistäjänä lastensuojelussa

Vaikka kerroin aiemmin, ettei runsaalla pelaamisella ole yhteyksiä ongelmakäyttäytymiseen, täytyy aina muistaa ajatella asiaa lapsikohtaisesti. Keskittymisvaikeuksia omaava tai yliaktiivinen lapsi ei ainakaan hyödy nopeatempoisesta pelaamisesta välkkyvine valoineen. Näille erityistä tukea tarvitseville lapsille silti löytyy sopivia pelejä ja verkkoympäristöjä. Yhteinen, vuorovaikutteinen ja hidastempoinen peli yhdessä aikuisen kanssa voi olla lapselle laatuaikaa. Mielestäni peleistä keskusteltaessa ei kovin usein tuoda esiin pelien ja pelaamisen merkitystä itsetunnon

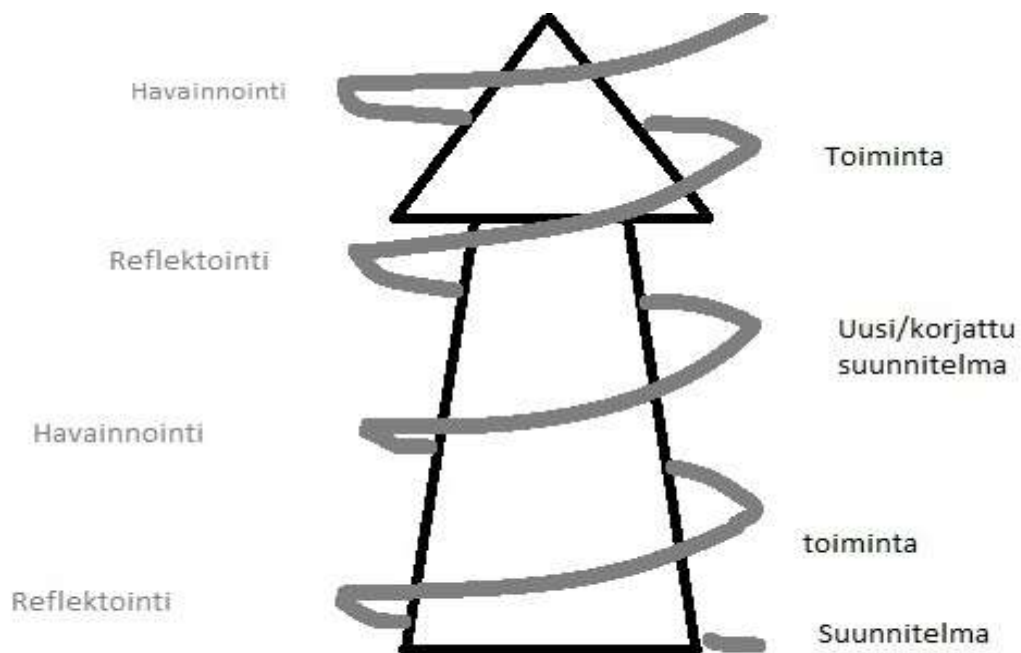
kehittymisessä. Voittaminen autopelissä on hieno asia, mutta kuinka paljon hienompaa lapselle on jakaa se kokemus aikuisen kanssa. Tämä voi olla asia, johon palataan ja joka kantaa monissa tilanteissa eteenpäin.

Lapsen kanssa voi myös saada uuden ulottuvuuden yhteisen mobiilipelin kautta. Kuinka pitkälle olet päässyt? Miten selvitit tuon kohdan? Nämä ovat kysymyksiä, joita lapset (ja nuoret) esittävät toisilleen. Mielestäni tätä osa-aluetta yhteisestä tekemisestä voidaan hyödyntää myös lastensuojeluyksikössä. Laitoksessa voi esimerkiksi olla aikuisten hallinnoima tabletti, jossa on peli tai pelejä, joita kaikki lapset voivat pelata aikuisen kanssa. Tabletti voisi myös tuoda helpotusta lastensuojeluyksikön arkiseen matkustustyöhön, jos pitää esimerkiksi kuljettaa lapsia pitempiä matkoja. Tällöin tablettiin voisi kirjata raportteja matkan aikana tai soittaa siitä musiikkia tai äänisatua. Tällöin pitää kuitenkin olla todella tarkkana tietosuojan kanssa.

Laajemmin lastensuojelun työkenttää miettiessä tulee mieleen mahdollisuudet sosiaalisessa mediassa. Voiko lastensuojeluyksikkö pitää esimerkiksi omaa blogia? Tässä olisikin sosionomeille tekemistä tai opiskelemista. Median osuus työssä on selvästi lisääntynyt, mutta koulutuksessa ei. Omissa opinnoissani vain sosiaalialan tiedonhankinta –kursseilla käsitellään mediaan ja sen hallintaan liittyviä aiheita. Korkeakoulukirjasto pystyy varmasti tukemaan yksittäistä opiskelijaa tämän oman aktiivisuuden ansiosta hyvin, mutta varsinaisia kursseja mediankäyttöön ei ole. Harjoitteluissa sähköisiä työkaluja hyödynnetään ja usein arkisia kokemuksia tulee esiin, kuten itsellenikin.

6 MEDIAKASVATUSOPPAAN LAATIMINEN JA KEHITTÄMISTYÖN PROSESSI

Edellisessä luvussa kerroin median terveyttä ja hyvinvointia edistävästä mahdollisuudesta. Tässä Luvussa keskityn lastensuojelulaitoksen käyttöön tehtävän oppaan rakentamisprosessiin. Opa luodaan yhdessä yksikön kanssa. Työstämisen aikana oppaan fokus tarkentui kaikesta mediasta enemmän mobiiliin mediaan ja radion käyttöön sekä matkapuhelimen käytön rajoittamiseen, koska ne ovat lastensuojelun arjessa jatkuvasti esillä. Toimintatutkimukseni etenee spiraalin omaisena (kuva 2.) ja tein työtäni päiväkirja –mallia mukailleen. (Huovinen & Rovio 2008, 108.) Siksi myös seuraava työn kuvaus on selkeän kronologinen.

Kuva 2. Toimintatutkimuksen spiraali. 25.3.2014

Kevät 2013. Työ lähti liikkeelle, kun huomasin pelikonsolin auttavan erityisen tuen tarpeessa olevaa lasta oppimaan motoriikkaa ja koordinaatiota. Lisäsysäyksen antoi toinen lapsi, jonka kanssa keskustelut pääsivät uudelle tasolle puhuessamme peleistä ja pelaamisesta. Totesin, että pelien ja mediankäytön alueella on paljon hyödyntämättömiä mahdollisuuksia. Tällöin elettiin maaliskuuta 2013.

Syksy 2013. Loppukesästä tutustuin toimintatutkimuksen tekemiseen ja lähdin Heikkisen, Rovion ja Kiilakosken (2008, 78) mukaisesti kirjallisuuskatsauksen, tutkimussuunnitelman ja tutkimustehtävän asettamisen kautta kohti aineiston keruuta ja analysointia. Kirjallisuuskatsauksessa tarkastelin mediaa yleisesti esimerkiksi Pohjola & Johnson (2009), mediaympäristöä esimerkiksi Koivusalo-Kuusivaara (2007) sekä mediakasvatusta esimerkiksi Haasio & Haasio (2008). Kirjallisuuskatsauksessa tutustuin myös sähköisiin lähteisiin, esimerkiksi vanhempainnettiin, sosiaalisen median –powerpoint –esitykseen (Huovila 2010.) ja Gallupiin (Sutinen 2013.) Kirjallisuuskatsauksen antia käsittelin luvuissa kolme ja neljä.

Tutkimussuunnitelmaa työstin ohjaavan opettajan kanssa, mutta pääsoin tässä vaiheessa tein sen itse. Suunnitelmana oli hankkia laajasti tietoa median eduista 6-13 –vuotiaiden lasten luontaisissa toimintaympäristöissä sekä selvittää erilaisia menetelmiä, joissa mediaa hyödynnetään lasten kanssa työskennellessä. Suunnitelman aikatauluna oli saada teoria-aineisto kootuksi vuoden 2013 aikana, jotta 2014 vuonna saisin keskittyä oppaan luomiseen. Tässä onnistuin kohtalaisesti. Tutkimustehtävän asettaminen oli kirjallisuuteen tutustumisen ja tutkimussuunnitelman jälkeen vuorossa seuraavana. Tutkimus, eli tässä työssä kehittämistehtävänä oli luoda mediakasvatusopas median hyödyntämisestä arjessa 7-13 –vuotiaiden lasten kanssa lastensuojeluyksikön käyttöön.

Alkusyksyllä alkoi teorian kerääminen ja työn sisällön tarkentaminen. Keräsin teoriatietoa laajasti internetistä, kirjallisuudesta sekä seurasin kaikenlaisia lehtiä. Tutkin myös aiheesta tehtyjä aiempia tutkimuksia ja totesin, ettei median arkea edistäviä vaikutuksia ja mahdollisuuksia ole juuri tutkittu. Kontaktoin neljä eri lastensuojeluyksikköä mediakasvatussuunnitelmien olemassa oloa ja mediakasvatuksen toteutusta selvittäen, 9.9.2013 - 25.9.2013 välisenä aikana. Kontaktoidut yksiköt olivat Fieteri oy, Pihakoivu ky, Perhekeskus Vanamo sekä Nuorten Ystävät. Kaikkiin yksiköihin jouduin myös soittamaan, koska sähköpostiini ei vastattu. Kävi ilmi, ettei mediakasvatukseen ole joko resursseja, aihetta ei koeta tärkeäksi tai se on vielä kovin uutta. Yhdessäkään lastensuojeluyksiköistä ei ollut minkäänlaista kirjallista mediakasvatussuunnitelmia olemassa. Seuraavana oli vuorossa tulosten esittäminen ja laajemmat päätelmät ja tutkimuksen jatkaminen reflektoinnin jälkeen.

Lokakuun lopussa käyty keskustelu opinnäytteen ohjaajan kanssa mediakasvatuksen laajuudesta ja aiheen tarkentamisen tarpeellisuudesta, tarkensi oppaan sisällön lasten mediankäyttöön ja aikuisen mahdollisuuksiin olla mukana ja tukena siinä. Lisäksi opas sisältäisi sanastoa ja internetsivu -kokoelman aiheeseen liittyen. Opinnäytetyöseminaarissa käydyt keskustelut ja sieltä saadut kommentit tukivat ajatuksia tarkentaa työn sisältöä. Näiden tarkennusten jälkeen aloitin keräämäni aineiston uudelleen läpikäynnin ja hankin myös uutta aineistoa sekä konsultoin viestinnän opiskelijaa.

Keskustelin marraskuussa Fieterin palveluvastaavan, Elina Mustapään, kanssa opinnäytteen suunnasta. Totesimme yhdessä, että luomme kevyen mediakasvatusoppaan yksikön käyttöön. Kevyt tarkoittaisi lyhyttä, noin kymmensivuista opasta, jossa ei olisi yksityiskohtaisia neuvoja, vaan suuntaa antavia ohjeita yleisellä tasolla ja tarkempaan tiedonhankintaan paljon verkkolähteitä. Oppaan tehtävänä on olla avuksi lastensuojeluyksikön arkisessa kasvatuksessa mediaa hyödyntäen. Tämän jälkeen lähdin keräämään aineistoa mediakasvatuksesta ja median ja kasvatuksen yhdistämiseen liittyvistä jo tehdyistä tutkimuksista. Esimerkiksi Kauppinen (2013), Määttä & Stenhammar (2011) sekä Karjalainen (2010). Tutkimusten lisäksi hain tietoa lastensuojeluun ja mediaan, erityisesti älypuhelimien, liittyvistä säännöksistä ja laeista.

Vuosi 2014. Esitin keräämäni teoria-aineiston 27.1.2014 LSY Fieterin palveluvastaavalle, joka kommentoi työn teoriaosuutta ja antaen sen pohjalta samalla lisää tutkittavaa ja selvitettävää. Sovimme, että tutkin lisää aiheesta mobiililaitteet ja lastensuojelulaki. Myös oppaaseen teimme pieniä muutoksia, kuten . (Mustapää. 27.1.2014.) Oppaan olisi tarkoitus olla lyhyt ja ytimekäs. Sen olisi myös tarkoitus olla helposti käytäntöön sovellettava sekä helposti muokattava ja laajennettava. (Mustapää. 27.1.2014.) Opasta hyödyntämään sekä Fieterin henkilökunnan että lasten vanhempien toimesta. Keskustelin 1.2. myös lastentarhaopettajan kanssa OPS 2016:sta, mutta hän totesi, ettei siinä ole vielä käsitelty mediakasvatusta, muuten kuin perusteluluonnoksien osalta.

Helmikuun alussa 2014 jatkoin tiedon hakua ammattilaisilta selvittäessäni ja otin yhteyttä terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen erityisasiantuntija Jaana Tervoon (11.2.2014.), joka kertoi, että mahdollisesti voidaan soveltaa lastensuojelulain 64 §

ja 65 §, sekä perustuslain 10 §. Lastensuojelun keskusliiton, kirjasto- ja tietopalveluyöntekijä Ville Lavikainen (11.2.2014) antoi pari eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisua ja totesi samalla, että sijaishuoltoipaikkoihin kannattaa olla yhteydessä. Näitä en lähtenyt enää uudestaan kontaktoimaan. Lastensuojelun keskusliiton kirjasto- ja tietopalveluista todettiin osuvasti seuraavaa kysyessäni älypuhelimien sisällön ja sovellusten rajoittamisesta lastensuojelussa.

Tosiaan tutkimusaiheesi on sen verran ajankohtainen ja uusi, että sitä ei ihan hirveästi ole käsitelty... ..Tutkimuksia ei välttämättä hirveästi ole saatavilla. (Lavikainen, 2014.)

Otin yhteyttä eduskunnan oikeusasiamiehen toimistoon, lähettämällä sähköpostia. Soitin kahden viikon päästä perään ja sain puhelimesta heti alkuun kommentin: "Nuo on pirun vaikeita nuo sun kysymykset." (Räty, 2014). Tutkin myös väitöskirjaa (Heinckell, 2013) joka oli tehty lastensuojelulain mukaisista rajoittamistoimenpiteistä. Kävi ilmi, ettei älypuhelimien rajaamisesta ole kunnollista lakia, eikä kannanottoa. Yleisemmällä tasolla ohjeita löytyy.

Tein oppaasta raakaversion helmikuun alussa. Versiossa oli viitteellinen sisältö ja pohdimme yhdessä Fieterin vastuuhenkilön kanssa, millainen sen tulisi olla. Päädyimme yksinkertaistamaan sitä edelleen. Totesimme Fieterin kanssa, että tällaisena opas sopii kaikille mediakasvatus ja medialukutaidoista riippumatta ja antaa tukea aikuiselle lapsen mediamaailman ymmärtämiseen sekä lapsen mediankäyttötaitojen vahvistamiseen. Sovimme lisäksi, että tulen myös esittämään sekä kouluttamaan oppaan sisällön ja aiheesta saamani tiedot henkilökunnalle kahdessa erillisessä koulutustilaisuudessa huhtikuussa ja toukokuussa 2014. Koulutus tapahtuu opinnäytteestä irrallisena ja se keskittyy lastensuojelun sääntöihin, rajoitustoimenpiteisiin ja oppaan sisällön läpikäymiseen.

Samaa opasta hyödyntää siis henkilökunta ja lasten tärkeät aikuiset. Näin oppaasta saadaan mahdollisesti tukea yksikön eri palvelumuotoihin nyt, tai tulevaisuudessa. Oppaassa ei käsitellä lastensuojelun rajoitustoimenpiteitä, koska sitä käytetään myös lasten vanhempien kanssa.

Oppaan sisältö tarkentui lapsen mediankäytön piirteisiin ja se sisältää käytännöllisiä ohjeita median rajaamiseen, mediataitojen kehittämiseen ja aikuisen rooliin

lapsen kehityksen eri vaiheissa. Sanastosta löysin sähköisiä versioita internetistä, joten se jätettiin pois. Näitä sanastoja ovat esimerkiksi Opasmedian sanasto (2014). Linkkikokoelma todettiin erinomaiseksi ja säilytettiin. Myös oppaan ulkoasu ja muoto olivat tässä vaiheessa lopullisessa asussaan. Oppaan muodossa tärkein tekijä oli helppolukuisuus ja tulostettavuus. Taitto on tehty niin, että tulostettaessa siitä muodostuu A5 –kokoinen kirjanen.

Maalis-huhtikuussa viimeistelin opinnäytettäni, tein oppaan valmiiksi sekä esitin työni opinnäytetöiden seminaarissa. Maaliskuun aikana olin kahdesti yhteydessä opinnäytteen ohjaajani kanssa käyden läpi työtä ja tehden siihen tarkennuksia ja korjauksia tarvittaessa.

Kehittämistyössä oli paljon hyvää. Mielestäni se eteni koko ajan ja reflektoinnin, toiminnan, tiedonhankinnan ja suunnittelun sykli pyöri tasaisesti. Yhteistyö Fieterin kanssa oli sujuvaa, avointa ja helppoa. Sain myös paljon luottamusta ja vapaata tilaa omannäköiseen toteuttamiseen monessa asiassa, esimerkiksi oppaan ulkonäössä sekä suunnitelman ja työn aikatauluttamisessa. Toimintatutkimuksen teko oli monella tapaa uuden oppimista, vaikka samankaltaisen työn olenkin joskus tehnyt. Kehittämistyölle ominaiset syklit hahmottuivat vasta työn loppuvaiheessa ja ymmärryksenä toimintatutkimuksellisesta tavasta tutkia ja kehittää kasvoi koko ajan.

Työssä haasteellisimmat asiat olivat aiheen rajaus, oikeanlaisen tiedon hankkiminen ja hankitun tiedon arviointi, lastensuojelun kontekstissa pysyminen sekä epäolennaisen tiedon karsiminen pois. Aihe oli aluksi liian laaja ja tarkensin sitä kahden kertaan, lokakuussa 2013 ja tammikuussa 2014. Myös ohjauksen käyttäminen oli ajatuksen tasolla vaikeaa. Virhekuvitelmani oli, että pitäisi olla paljon mustaa valkoisella, ennen kuin kannattaa mennä opettajalle mitään esittämään. Tätä ajatusmalliani kadun, koska saatu ohjaus on ollut erittäin hyödyllistä, varsinkin kun teen työtäni yksin ilman paria, jolle reflektoida. Koen tehneeni oppaasta tavoitteiden mukaisen ja uskon työstäni olevan suuresti hyötyä tulevaisuudessa.

Työn prosessi on ollut haasteellinen, mutta antoisa. Prosessissa ehdottomia hyviä puolia ovat eteneminen, yhteistyö Fieterin kanssa sekä toimintatutkimuksen prosessin sujuva käyttö. Oppaan osalta olen kokonaisuudessa tyytyväinen. Sain ul-

koasun melko nopeasti hyvään muotoon ja sen taitto onnistui ilman suurempia ongelmia tai tarvittavia tietokoneohjelmia. Myös materiaalin hankkiminen havainnoimalla tai hankkimalla teoriatietoa, oli helppoa. Tietoa oli runsaasti saatavilla ja oma aktiivisuus sen hankintaan kiitettävää.

Työn kannalta suurimpana haasteena pidin työn rajaamista. Jatkuva, aktiivinen havainnointi ja tiedonhankinta johti vääjäämättä siihen, että hallussani oli suuri määrä materiaalia. Tämän materiaalin läpikäyminen oli työlästä koko prosessin ajan. Työn alussa myös lastensuojeluyksiköiden kontaktointi oli ehkä liian etäisesti toteutettu. Eri yksiköiden mediankäytön piirteitä ja mediakasvatusta olisi voinut tehdä paikallisesti havainnoimalla, jolloin siitä olisi saanut runsaasti materiaalia. Työn ohjausta olisi pitänyt myös käyttää enemmän. Toimintatutkimukseen perehtyminen tapahtui pääosin työn ohella, mutta kokeneiden opettajien kanssa käyty vuoropuhelu olisi varmasti ollut avuksi työtä tehdessä.

7 POHDINTAA

Tässä osiossa käyn läpi koko tekstin ja pyrin tuomaan esiin työn kannalta keskeisimmät asiat esille. Työ muotoutui pikkuhiljaa ja pohdin sitä useamman kuukauden ennen aloittamista. Uskon että ajatustyö teki prosessin kannalta hyvää. Palauttessani opinnäytettäni totean tehneeni työtä yli kymmenen kuukauden ajan. Mielestäni kulunut aika on keskeistä ammatillisen kasvun sekä prosessin onnistumisen kannalta.

Marraskuussa olin saanut teorianpohjan pääosin kasaan ja tammikuussa pidimme palaveria yhteistyöyksikön kanssa. Joulukuun ajaksi irroitin itseni työn tekemisestä. Löimme lukkoon oppaan fokuksen ja sisällön tammikuun palaverissa. Tammi - helmikuun vaihteessa aloitin oppaan rakentamisen ja hankin vielä hieman uutta materiaalia teoriapohjaan. Helmikuun lopussa esittelin oppaan ensimmäistä valmista versiota yhteistyöyksikölle ja tein viimeiset tarkennukset. Luetutin myös työtä eri ihmisillä, varsinkin loppuvaiheessa, hakien eri näkökulmasta kommentteja sisältöön, ulkoasuun sekä oppaaseen. Minulle on ominaista hankkia erilaisia kommentteja ja näkökulmia sieltä täältä, mutta niiden moninaisuus oli haaste. Kommentteja olisi pitänyt hankkia tasaisesti, suunnitellusti ja järkevästi. Myös ohjaajaa olisi pitänyt hyödyntää enemmän.

Työn sisällön tarkennus ja mitä ottaa mukaan ja mitä jättää pois, oli välillä todella haasteellista. Opinnäytteeseen oli aluksi vaikea saada paljon asiaa, mutta perusteellinen tutkiminen auttoi löytämään riittävästi tietoa. Jouduin laajentamaan ja jatkuvasti muokkaamaan käsitteitä, joita hyödynsin tiedonhauissani, mutta se maksoi vaivan. Opin aiheesta lisää todella paljon, sain erinomaisen määrän monipuolisia lähteitä sekä koen saaneeni myös erinomaiset valmiudet hyödyntää mediaa työssäni. Tästä asiasta olen erittäin iloinen, koska uskon sen olevan suuri ammatillinen etu tulevaisuudessa.

Kasvoin perheessä, jossa oli viisi lasta ja isäni oli toimittajana, ensin radiossa ja myöhemmin sanoma- ja aikakauslehdissä. Lapsuudessa opin tulemaan kuvatuksi videolle ja filmille. Sain myös kokemuksia videopeleistä ja erilaisesta mediatekniikasta tätä kautta ja ehkä se osaltaan selittää ajautumiseni median tutkimiseen

opinnäytteessäni. Olen myös tehnyt opinnäytetyön mediaan liittyen vuonna 2011, joten aihe on sitäkin kautta tuttu.

Opinnäytettä tehdessäni pohdin todella paljon omaa suhtautumistani pelaamiseen, tietokoneisiin ja muuhun mediatoistolaitteisiin. Pelaan itse jonkin verran älypuhelimellani ja saatan joskus pelata RAY:n raha-automaatteja. Tutkimuksen myötä katsen televisiota vähemmän ja olen pienen poikani median käytöstä tarkempi. Pelit ovat suuri mielenkiinnon lähde elämässäni, mutta teen töitä sen eteen, että ne pysyvät vain pienenä osana kaikkea muuta. Haluan myös lukea kirjoja, urheilla ja viettää täysin mediatonta aikaa perheeni kanssa. Osaan työn ansiosta paljon paremmin tunnistaa merkkejä pelaamisen tai mediankäytön haitoista (ja hyödyistä) kuin aikaisemmin, sekä itsessäni että ympärilläni.

Ammatillinen näkökulma vain kasvoi, kun oppaan työstäminen pääsi kunnolla vauhtiin. Konsultoin kansallisella tasolla lastensuojelun johtoa ja selvitin heiltä, miten suhtautua lasten omistamiin teknisiin laitteisiin. Kuinka älypuhelimien sovelluksia voi valvoa? Mikä on rajoittamista lain puitteissa ja milloin mennään harmaalle alueelle? Onko ennakkotapauksia? Minua kiinnosti myös saada tietää lasten ottamien kuvien ja videoiden käyttöoikeudet. Mitä, jos lapsi kuvaa ja levittää sähköisen median kautta videokuvaa laitoksen sisältä? Näitä selvittäessäni päädyin aina eduskuntaan saakka ja selvisi, ettei selkeitä vastauksia ole.

Tiesin aiheesta jonkin verran ennen sen työstämistä, mutta vasta tutkimuksia tehdessäni huomasin sukeltavani aiheeseen. Median positiivisia puolia hyödynnetään joka puolella ja niitä on myös tutkittu, mutta silti se on ajatuksissamme negatiivinen asia. Pelaamisesta ei ole kuin haittaa, on usein vallalla oleva asenne. Nuori, jonka elämä koostuu pääosin pelaamisesta ja peleistä on monelle sukupolven verran vanhemmalle ihmiselle paljolti saavuttamattomissa. On mielenkiintoista, kuinka paljon enemmän itse kiinnittää omassa arjessaan huomiota median hyödyntämiseen lähestyessäni uutta tuttavaa. Myös työn eteneminen parani ja lähteiden löytämisestä tuli jopa liian helppoa, kun aikaa kului. Prosessoitin työtä päässäni jatkuvasti ja se varmasti herkisti hoksottimiani. Opin kuulemaan kuntosalilla radiokeskustelussa viitteen aiheeseen tai näin jossain ilmoitustaululla aiheeseeni liittyvän kirjoituksen. Lähteitä on todella paljon ja hakusanojen yhä tarkempi käyttö mahdollisti työn kannalta todella tarkkojen lähteiden löytymisen internetistä.

On hyvin totta, että opinnäytetyö on prosessi, johon syventyy pikkuhiljaa ja kun tuntuu, että on päässyt optimisyvyteen, on aika palauttaa työ jo pois. Suuri asia itselle työtä tehdessä oli median käytön opettamiskyvyn valtaisa kehitys. Tarkoit- taako tämä nyt sitä, että olen asiantuntija tässä aiheessa? Ehkäpä, tai ainakin olen hyvässä alussa matkalla asiantuntijuuteen. Prosessi myös lisäsi taitojani teorian tutkijana ja työyhteisön kehittäjänä melkoisen paljon. Oma medialukutaito kehittyi myös.

Lastensuojelussa työskennellessäni saatoin todeta löytäneeni yhteisen kielen, osittain jopa ihan uudenlaisen maailman yhdessä jonkun lapsen kanssa, kun lä- hestyin tätä median kautta. Olen koko opinnäytetyöprosessini ajan työstänyt tätä ominaisuutta itsessäni ja väitän, että sosiaalinen media ja vastaavat tulevat nou- semaan yhä suurempaan rooliin ihmisten henkisen hyvinvoinnin osatekijänä. Nuoret kuitenkin kertovat verkkoympäristöissä itselleen luonnollisella tavalla paljon enemmän ja paljon useammin, kuin kasvotusten.

Itselle tärkein ja yksinkertaisin havainto oli, että mediankäytön suhteen ylivoimai- sesti merkityksellisin asia oli vuorovaikutus ja kanssakäyminen aikuisen ja lapsen välillä. Media ei saa olla keino erottautua toisistaan, vaan sitä tulisi kyetä hyödyn- tämään aikuista ja lasta yhdistävällä tavalla. Opas on pelkistetympi kuin alkuperäi- nen suunnitelmani oli, mutta toimii laajemmassa kohderyhmässä. Koen onnis- tuneeni erittäin hyvin, vaikka vasta tutkimuksen teon läpikäytyäni koen osaavani tutkia aihetta edes kohtalaisesti.

Opinnäytteen teko on ollut pitkä prosessi, jonka lopettamista jännitän tehdä, koska olen oppinut niin paljon. En haluaisi lopettaa ja laittaa siten pistettä työn työstämi- selle. Tämä oli toinen mediaan liittyvä opinnäytetyöni, joten koen omaavani erityis- taitoa työmarkkinoilla. Tätä erityisosaamista haluan edelleen kehittää itsessäni. Seuraavan kysymyksen jätänkin ajatuksiini hautumaan: Jatkanko joskus ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon yhteydessä tutkimalla samaa aihetta? Tätä työtä tehdessä uusia tutkimisen aiheita tuli esiin esimerkiksi seuraavilla aiheilla: "Lastensuojeluyksiköiden medioitunut työnteko.", "Mediaterapian hyödyntäminen lastensuojelussa omaohjaajatyöskentelyn työkaluna.", "Media ja rajoitustoimenpi- teet lastensuojelussa.", "Ammattikasvattajan ja vanhemman eroavaisuudet ja omi-

naispiirteet.” tai ”Lastensuojelun asiakkaan velvollisuudet ja oikeudet tekniikan ja sosiaalisen median suhteen.”

LÄHTEET

- Airas, C. & Brummer, K. 2002. Leikki on ikkunan lapsen sisäiseen maailmaan. Teoksessa: J. Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. 2. p. Vantaa: WSOY. 162-183.
- Antin, N. 2013 . Jäljitä koululainen älypuhelimella: 5 paikannuspalvelua. Yleisradio. [verkkolähde] [Viitattu 13.1.2014]. Saatavana: <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/09/12/lahtiko-lapsi-koulutielle-nain-paikannat-hanet-kannykalla>
- Asikainen I.2009. Informaatiolukutaitoa kirjastosta. Teoksessa: S. Verho, (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Finland oy. 27-44.
- Clay, R. A. 2003. Unraveling new media's effects on children. [verkkolähde] Washington, DC: American Psychological Association. [Viitattu 12.10.2013]. Saatavana: <http://www.apa.org/monitor/feb03/unraveling.aspx>
- Dundefelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. 14. p. Helsinki: WSOYpro Oy
- Fieterin internetsivut. 2014. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.2.2014]. Saatavana: www.fieteri.fi
- Haasio, A. & Haasio, M. 2008. Pulpetit virtuaalivirrassa. Helsinki : BTJ Finland oy
- Harviainen J. T. 2013. Pelaava vanhemmuus. EHYT teema. (1) 35.
- Heikkinen, H. L. T. 2008a. Toiminnan tutkimisen suuntaukset. Teoksessa: H. L. T. Heikkinen, E. Rovio & S. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3.p. Helsinki: Kansanvalistusseura. 39-76.
- Heikkinen, H. L. T. 2008b. Tutkiva ote toimintaan. Teoksessa: H. L. T. Heikkinen, E. Rovio & S. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3.p. Helsinki: Kansanvalistusseura. 15-38.
- Heikkinen H. L. T., Rovio E. & Kiilakoski T. 2008. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa: H. L. T. Heikkinen, E. Rovio & S. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3.p. Helsinki: Kansanvalistusseura. 78-93.
- Heikkuri, M. & Vuorenmaa J-M. 2012 ”Joo mä lopetan pian!” [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali ja terveystieteiden yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 12.1.2014]. Saatavana:

<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67824/Opinnaytetyo.pdf?sequence=1>

Heinckell, H. 2013. Lapsen oikeuksien rajoittamisesta sijaishuollossa. Pro Gradu. Helsinki: Helsingin yliopisto. oikeustieteiden tiedekunta. [Viitattu 12.3.2014].

High, S., Mills, J. & Zembrzycki S. 2012. Telling Our Stories / Animating Our Past: A Status Report on Oral History and Digital Media. [Verkkolehtiartikkeli]. Canadian journal of Communication 37 (3). 383-404. [viitattu: 16.10.2013]. Saatavilla: <http://www.cjc-online.ca/index.php/journal/article/view/2541/2322>

Hulkko, H. 2013. Lisää pelisivistystä. EHYT teema. (1) 10-15.

Huovila, J. 2010. Sosiaalinen media terveyden edistämässä. [Ppt-esitys]. [Viitattu 14.1.2014]. Saatavilla: <http://www.slideshare.net/JanneHuovila/sosiaalinen-media-terveyden-edistamisess-5676863>

Huovinen T. & Rovio E. 2008. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa: H. L. T. Heikkinen, E. Rovio & S. Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3.p. Helsinki: Kansanvalistusseura. 94-113..

Joukkoviestintä [verkkajulkaisu]. 12.2.2012. Suomen virallinen tilasto (SVT): ISSN=2323-6329. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 16.10.2013]. Saatavilla: <http://tilastokeskus.fi/til/jvie/>

Junttila, H. 2013. Kännykän lisälaitteena toimiva alkomittari pelastaa sotilaiden ja opiskelijoiden henkiä. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Talentum [viitattu: 13.1.2014]. Saatavana:

http://www.mpc.fi/kaikki_uutiset/kannykan+lisalaitteena+toimiva+alkomittari+pelastaa+sotilaiden+ja+opiskelijoiden+henkia/a913655

Kananen, J. 2013. Case-tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 143. [Viitattu 10.4.2014]. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karjalainen, A. 2010. Mediakasvatus kouluikäisten terveyden edistämässä. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Diakonia Ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. [Viitattu 17.3.2014]. Saatavana: http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/25407/Karjalainen_Anu.pdf?sequence=1

- Kauppinen, A. 2013. Mediakasvatus nuorisotyössä – nyt ja tulevaisuudessa. Kar-
toitus mediakasvatuksen tilasta suomalaisen nuorisotyön kentällä [Verkkojul-
kaisu]. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu., kulttuurituotannon koulu-
tushjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 22.1.2014]. Saatavana:
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/59995/Kauppinen_Anna.pdf?sequence=1
- Koivusalo-Kuusivaara, R. 2007. Lapset, media ja symbolinen vuorovaikutus: suo-
malaisten, englantilaisten ja saksalaisten lasten mediasuhteen tarkastelua. Väitös-
kirja. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta.
Viestinnän julkaisuja 14. [viitattu: 6.1.2014]. Saatavilla:
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23421/lapsetme.pdf?sequence=2>
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Talentum [Viitattu:
13.1.2014]. Saatavana: <http://finlex.fi>
- Lavikainen, V. <kirjasto@lskl.fi> 10.2.2014. Sijaishuollon oikeudet ja velvollisuudet
[Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Jaakko Mörsky. [Viitattu
11.2.2014].
- Leinonen, N. 2014. Onko kännykässäsi tietoturvaohjelma? Asiantuntija varoittaa:
sovellus on aina riski. [Verkkolehtiartikkeli]. Iltalehti 28.1.2014 [viitattu:
16.11.2013]. Saatavilla: http://www.iltalehti.fi/digi/2014012817981025_du.shtml
- Lounaskorpi, P.2009. Sosiaalinen media ja Virtuaalimaailmat opetuskäytössä. Te-
oksessa: O. Ikonen & A. Krogerus (toim.) Ainutkertainen oppija. Erilaisuuden
ymmärtäminen ja kohtaaminen. Jyväskylä : PS-kustannus. 163-166.
- Luhtala, K., Silvennoinen, I., & Tenkanen, T. 2012. Pelaavat nuoret Vantaalla. Sel-
vitys vantaalaisten koululaisten pelaamisesta ja pelihaitoista. [verkkojulkaisu].
Helsinki: Pelitaito –projekti, Vantaa: Vantaan kaupunki. [viitattu: 16.11.2013].
Saatavilla:
http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaa_wwwstructure/78883_Final_Pelaavat_nuoret_Vantaalla.pdf
- Lundvall, A. 2013 Media- ja informaatiolukutaito. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Me-
diakasvatusseura Ry. [viitattu: 20.10.2013]. Saatavilla:
www.mediakasvatus.fi/artikkelit/medialukutaito
- Mediakasvatus osaksi lapsen arkea. 4.10.2007. Kannanotto. [verkkojulkaisu]: Hel-
sinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. [viitattu: 23.1.2014]. Saatavilla:
http://www.mll.fi/medialle/kannanotot_ja_lausunnot/?x41070=2420348

- Microsoft. 2014. Xbox 360 -konsolin lapsilukkoasetukset. [verkkolähde] Redmond: Microsoft. [viitattu: 20.1.2014]. Saatavilla: http://support.xbox.com/fi-FI/regional_variant_pages/Global/xbox-live/parental-controls/parental-control-info_non-us
- Mustapää, E. 2014. Palveluvastaava. Fieteri Oy. Keskustelu 27.1.2014.
- Mustonen A. & Salokoski, T. 2007. Median vaikutukset lapseen ja nuoriin —katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007 Saatavana: <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>
- Mäkelä, J. 2009. Lastenpsykiatrin tervehdys: Lapsen kehityksen tukeminen hänen kehitysympäristössään. Teoksessa: O. Ikonen & A. Krogerus (toim.) Ainutkertainen oppija. Erilaisuuden ymmärtäminen ja kohtaaminen. Jyväskylä : PS-kustannus. 7-9.
- Määttä, S. & Stenhammar, M., 2011. ”Mediasta ei tule tehdä mörköä, mutta siitä pitää keskustella”. Tutkimus kasvattajan tarvitsemista mediakasvatustaidoista. [Verkkojulkaisu]. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaali ja terveysalan yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 12.1.2014]. Saatavana: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25227/Maatta_Sofia.pdf?sequence=1
- Määritä, minkä tyyppisiä sovelluksia saa ladata. 2014. [verkkosivu] Mountain View: Google inc. [Viitattu 21.1.2014]. Saatavana: <https://support.google.com/googleplay/answer/1075738?hl=fi>
- Nuorelle kannattaa terottaa netin käyttäytymissäntöjä. 2012. [Verkkolehtiartikkeli]. Iltalehti 14.10.2012 [viitattu: 16.11.2013]. Saatavilla: http://www.iltalehti.fi/digi/2012101416199330_du.shtml
- Opetushallituksen tiedotteet. 2012. Hallitus päätti perusopetuksen tuntijaosta. 28.6.2012. [verkkojulkaisu]. [viitattu: 7.3.2014]. Saatavilla: http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2012/06/VN_tuntijako.html
- Papunet. Selkeää ja saavutettavaa viestintää. 2013. [Verkkosivusto]. Helsinki: papunet.net. [viitattu: 17.1.2014]. Saatavilla: <http://papunet.net/>
- Parkes, A., Sweeting, H., Wight, D. & Henderson, M. 2013. Do television and electronic games predict children's psychosocial adjustment? Longitudinal research using the UK Millennium Cohort Study [Verkkolehtiartikkeli]. Archives of disease in childhood. Online first. 25.3.2013. [viitattu: 16.11.2013].

Saatavilla: <http://adc.bmj.com/content/early/2013/02/21/archdischild-2011-301508.full>

Pohjola, K. & Johnson, E. 2009. Lasten mediakulttuuri ja koulu vuoropuheluun. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, koulutuksen tutkimuslaitos.

Rantala, J. 13.3.2009. Lapset, TV ja netti. [verkkojulkaisu]. [viitattu: 14.2.2014] Helsinki: Yle keskus. Saatavilla: <http://olotila.yle.fi/perhe/lasten-kasvatus/lastenpsykiatri-vastaa/lapset-tv-ja-netti>

Remahl, J. 2013. Lastenpsykiatri Sinkkonen: Vanhempi, noudata ikärajoja! [verkkojulkaisu]. Kajaani: Yle Kainuu [viitattu: 8.2.2014]. Saatavilla: http://yle.fi/uutiset/lastenpsykiatri_sinkkonen_vanhempi_noudata_ikarajoja/6876656

Ritzén, J. 2013. ”Hade jag varit hemma när det hände hade jag dött”. [verkkojulkaisu]. Dagens Nyheter 21.10.2013. [viitattu: 13.1.2014]. Saatavilla: <http://www.dn.se/sthlm/hade-jag-varit-hemma-nar-det-hande-hade-jag-dott/>

Räty, T. 2014. . Esittelijäneuvos. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia. Puhelinkeskustelu 27.2.2014.

Sakslin, M. 6.11.2013. Uppfostringsreglerna i ett barnhem får inte vara godtyckliga. Dnro 2777/4/12. [verkkojulkaisu]. Helsingfors: Riksdagen. [Viitattu: 8.2.2014]. Saatavilla: [http://www.eduskunta.fi/triphone/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=ereopaa&\\${BASE}=ereopaa&\\${THWIDS}=0.55/1392145435_519154&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphone/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=ereopaa&${BASE}=ereopaa&${THWIDS}=0.55/1392145435_519154&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)

Sallmén, P. 2009. Mediakasvatusta vai mediasivistystä kirjastosta? Teoksessa: S. Verho (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Finland Oy. 9-26.

Sanasto 2014. [verkkojulkaisu]. Tampere: Opasmedia Oy. [viitattu: 4.3.2014]. Saatavilla: <http://www.mediaopas.com/sanasto/>

Savioja, M. & Yli-Sikkilä, T. 2001. Sosiaalinen tuki: kirjallisuuskatsaus. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Terveysalan yksikkö, hoitotyön koulutusohjelma. Opinäytetyö. Julkaisematon.

Sigman, A. 21.5.2012. Childhood 'screen time': Warning over TV and computers. [verkkojulkaisu]. Darlington: BBC. [viitattu: 8.2.2014]. Saatavilla: <http://www.bbc.co.uk/news/health-18149510>

Sommers-Piironen, J. 2013. Ruudun Edessä. Pirkka-lehti 2013(10). Helsinki: A-lehdet oy.

- Sormunen, E & Poikela, E. (toim.) 2008. Informaatio, informaatiolukutaito ja oppiminen. Tampere: Tampere University Press
- Sutinen, R. 8.5.2013. Arki muuttuu yhä mobiilikeskemmäksi. [verkkajulkaisu]. Espoo: TNS-gallup [viitattu: 13.1.2014]. Saatavilla: <http://www.tns-gallup.fi/uutiset.php?aid=14935&k=14320>
- Tervo, J. <jaana.tervo@thl.fi> 11.2.2014. Sijaishuollon oikeudet ja velvollisuudet [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Jaakko Mörsky. [Viitattu 11.2.2014].
- Tietoja PEGI-luokitusjärjestelmästä. 2014. [verkkajulkaisu]. Bryssel: pegi.sa. [viitattu: 21.11.2013]. Saatavilla: <http://www.pegi.info/fi/index/id/196/>
- Vanhempainnetti, Lapset ja Media [verkkolähde] Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. [viitattu: 1.1.2014]. Saatavilla: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/lapset_ja_media/median_vaikutuksia/
- Varis, T. 2005. Medialukutaidon tila ja toteutus Euroopassa, teoksessa: T. Varis (toim.) Uusrenessanssiajattelu, digitaalinen osaaminen ja monikulttuurisuuteen kasvaminen. Helsinki: Opetus- kasvatus ja koulutusalojen säätiö OKKA. 9-30.
- Verkkoveräjä 2013. [verkkajulkaisu]. Helsinki: Peda.net [viitattu: 20.10.2013]. Saatavilla: <http://www.peda.net/veraja/joensuu/virtu08/hurskainen/mediaymparisto/>
- Mitä on medialukutaito? 2013. [verkkajulkaisu]. Helsinki: Yleisradio [viitattu: 17.1.2014]. Saatavilla: <http://yle.fi/vintti/yle.fi/mediakompassi/mediakompassi/vanhemmat/johdanto/mita-on-medialukutaito/index.htm>

LIITTEET

LIITE 1 Media kasvatuksen tukena -opas